

Onderwijsvisie

Samen leren

in Maastricht

Concept behandeling gemeenteraad.

Gemeente Maastricht

Voorwoord

“Ik ben niet verantwoordelijk voor de invulling van het onderwijs, maar ik voel me wel verantwoordelijk.”, dat heb ik letterlijk gezegd tijdens de constructieve dialoog die ik met het onderwijsveld gevoerd heb over de voorliggende onderwijsvisie. Dat is ook de manier waarop ik als wethouder onderwijs werk aan de ontwikkeling van het onderwijs in Maastricht.

Het spreekwoord is ‘Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.’ Daarom is het cruciaal dat we jongeren stimuleren zich te ontwikkelen. Onderwijs speelt daarin een belangrijke rol. De formele bevoegdheden van een gemeente op onderwijsgebied zijn beperkt. Dat laat onverlet dat als er zaken niet goed gaan, er naar de gemeente wordt gekeken.

De samenleving is complex. De tijd dat iedere organisatie zich beperkt tot de eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden, is voorbij. Onderwijs en jeugdzorg moeten eendrachtig samenwerken om de jeugd een goede start te bieden en de aansluiting van onderwijs op de toekomstige arbeidsmarkt is van belang voor de wereld van morgen.

Dat betekent dat je kijkt naar de voorschoolse leeftijd, de kinderopvang, de aansluiting op het primair onderwijs, de overstap naar het voortgezet onderwijs, de rol van het beroeps- en hoger onderwijs, maar ook naar andere onderwijsvormen om een leven lang te (kunnen) leren. We moeten er met elkaar voor zorgen dat onze inwoners het onderwijs kunnen volgen dat het best aansluit bij hun ambitie en mogelijkheden.

Het uitgangspunt is samen leren op basis van gelijkwaardigheid. Passend onderwijs is de norm, speciaal onderwijs waar dat nodig is en wat mij betreft met een tijdelijk karakter. Ik ben groot voorstander van inclusie.

Ik waardeer het dat de gemeenteraad mij de opdracht heeft gegeven om een onderwijsvisie te formuleren. Het geeft aan dat de raad zeer betrokken is bij het wel en wee van het onderwijs in Maastricht. Ik dank iedereen die de afgelopen maanden heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze visie.

Die visie is niet in beton gegoten. We moeten ons aanpassen aan de dynamiek in de maatschappij. Ik realiseer mij dat we nog een lange weg te gaan hebben, zeker met de wetenschap dat de formele rol van de gemeente beperkt is. Dat laat onverlet dat de gemeente een spilfunctie kan vervullen om verschillende partners te inspireren en om de samenwerking te intensiveren.

Mijn ambitie is duidelijk en eenvoudig: het beste onderwijs in Maastricht. Onze inwoners verdienen het.

Bert Jongen

Wethouder Onderwijs, Jeugdzorg, StudentenStad en Sport

Inhoudsopgave

<u>Voorwoord</u>	2
1. <u>Inleiding</u>	5
1.1. <u>Aanleiding en doel</u>	6
1.2. <u>De gemeente en het Onderwijs</u>	6
1.3. <u>Onderwijstafels: in dialoog met de stad</u>	7
2. <u>Beleidsopgaven</u>	10
2.1. <u>Maastricht anno 2020</u>	11
2.2. <u>Voor- en Vroegschoolse opvang</u>	14
2.3. <u>Primair onderwijs</u>	17
2.4. <u>Voortgezet Onderwijs</u>	26
2.5. <u>Campus Special Needs</u>	32
2.6. <u>Middelbaar Beroepsonderwijs</u>	35
2.7. <u>Hoger Onderwijs</u>	38
3. <u>Matrix Onderwijsvisie</u>	42
<u>Bijlage: Onderwijs narratief</u>	51

1. Inleiding

Onderwijs,

een voorwaarde

voor een sociale

en economische

vitale stad

1.1 Aanleiding en doel

Slimme, lerende stad

In het coalitieakkoord ‘Maastricht onbegrensd en ontspannen 2018-2022’ van Gemeente Maastricht is binnen het programma Slimme, lerende stad de ambitie opgenomen om te werken vanuit een integrale visie, waarbij onderwijs gezien wordt als belangrijke voorwaarde voor zowel een sociale als een economisch vitale stad.

Samen werken aan kwaliteit

Vanuit een oprechte betrokkenheid geven de Gemeente Maastricht en haar ketenpartners gezamenlijk richting aan de kwaliteit van de voorschoolse educatie en opvang, het primair, voortgezet, beroeps- en hoger onderwijs. De wens is om dit te doen vanuit een visie, hierbij uitgaande van de positie en verantwoordelijkheid van de gemeente(raad) in relatie tot de onderwijspartijen en andere kindpartners in onze stad. Doel van deze visie is om een gezamenlijke basis te creëren, vanwaaruit we het onderwijs in Maastricht verder vormgeven.

1.2 De gemeente en het Onderwijs

Onze taak

Gemeenten hebben enkele wettelijke taken op het gebied van onderwijs, zijnde het handhaven van de Leerplichtwet en het verzorgen van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten (RMC/VSV), inzetten van leerlingenvervoer, de zorgplicht voor onderwijshuisvesting in primair en voortgezet onderwijs en het verzorgen van de stedelijke coördinatie over het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) en met name de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Daarnaast moet de gemeenteraad voldoende algemeen toegankelijk openbaar onderwijs borgen. Deze bevoegdheden zijn beperkt, terwijl de effecten en resultaten van het onderwijs van immense invloed zijn op de manier waarop de maatschappij en lokale gemeenschap worden vormgegeven en (onderling) acteren.

Partnerschap

Waar de gemeente de laatste jaren verantwoordelijkheden en bevoegdheden afgaf aan de bevoegde gezagsorganen in het onderwijs, kreeg de gemeente er met de decentralisaties in het sociaal domein in 2015 andere taken bij (WMO, Jeugdwet, Participatiewet). Het onderwijs valt formeel niet onder de gedecentraliseerde taken

in het sociaal domein, echter door Wet Passend Onderwijs in 2014, worden scholen via de samenwerkingsverbanden verplicht hun ondersteuningsplan af te stemmen op het beleidsplan over jeugdhulp van de gemeente, met het doel dat alle kinderen een plek krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en mogelijkheden. Soms is het ook nodig dat onderwijs, jeugdhulp en gemeente afstemmen rondom individuele ondersteuning. Inmiddels vijf jaar op weg, is duidelijk geworden dat niet slechts de wet overleg nodig maakt, maar vooral de inhoud om de hiermee gepaard gaande grote transformaties te kunnen bewerkstelligen. Het autonome onderwijs en de lokale overheid hebben elkaar als partners dan ook hard nodig om, naast het aankunnen van financiële taakstellingen (bezuiniging/ verevening), invulling te kunnen geven aan hun (gezamenlijke) opgaven in het belang van kinderen. De gemeente Maastricht stelt zich hierin initiërend, stimulerend, verbindend én faciliterend op.

Dialogo, partnerschap en eigenaarschap

De autonome positie van onderwijsbesturen, de opgaven in het gemeentelijke sociale domein en de uitvoering van gemeentelijk beleid op voor het onderwijs belendende beleidsterreinen vragen om dialoog, partnerschap en eigenaarschap van en tussen onderwijsbesturen, gemeente en andere kindpartners.

1.3. Onderwijstafels: in dialoog met de stad

Het moet anders

Maastricht is al decennia een belangrijke (Eu)regionale onderwijsstad en de samenwerking tussen gemeente en ketenpartners is en wordt via diverse lijnen vormgegeven.

Met deze geactualiseerde gemeentelijke visie op het onderwijs is Gemeente Maastricht dan ook niet gestart vanuit een spreekwoordelijke ‘schone lei’; er lagen al diverse bouwstenen uit de kennis en ervaring die in gezamenlijkheid de afgelopen jaren zijn opgedaan. Er is sprake van grote transformaties die gaande zijn, zowel binnen het onderwijs als binnen het sociaal domein van de gemeente.

Oude paradigma’s werken niet meer of zijn niet meer betaalbaar.

Het moet anders.

Op initiatief van Gemeente Maastricht zijn er in de periode april-mei 2019 drie Onderwijstafels georganiseerd met als thema ‘het jonge kind’ (0-13 jaar), ‘de jongvolwassene’ (12-18 jaar) en ‘de student’ (vanaf 18 jaar), waarvoor stedelijke partners, betrokken bij die levensfasen van onze jonge inwoners, uitgenodigd zijn.

Gezamenlijke basis

Met behulp van de bestaande bouwstenen en kijkend naar de transformaties is er door stadsfilosoof Govert Derix een ‘onderwijs narratief’ ontwikkeld, dat bij de Onderwijstafels is voorgedragen. Hij is daarbij op zoek gegaan naar wat ons bindt. Is er een ‘gezamenlijke basis’ te vinden onder de bewegingen die in gang gezet zijn?

Zijn er richtinggevende waarden aan te ontleen die ons helpen om samen inhoud te geven aan een onderwijsvisie?

Tijdens deze Onderwijstafels hebben aanwezigen van gedachten gewisseld over dit narratief, waarna hun feedback is verwerkt. Eén taal en één gemeenschappelijke visie op onderwijs en jeugdhulp (een gezamenlijke basis) is van groot belang om de grote transformatieopgaven samen aan te kunnen.

In dit verhaal zijn met behulp van de Maastrichtse ster vijf gezamenlijke kernwaarden geformuleerd. De [onderwijs narratief](#) is opgenomen als bijlage.

Afbeelding 1 De vijf sterwaarden

Richtinggevende kernwaarden

In de voorliggende Onderwijsvisie is uitgegaan van gezamenlijke opgaven, met de gezamenlijke kernwaarden als basis. Niet alleen voor de gemeentelijke beleidsafdeling, de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie Sociale Zaken Maastricht Heuvelland (SZMH) en samenhangende beleidsvelden (jeugd, arbeidsmarkt, participatie, sport, cultuur en vastgoed), maar ook voor de partners buiten de gemeente (kinderopvang, onderwijsbesturen, zorgpartners). Deze beleidsopgaven en kernwaarden vormen samen de gemeentelijke onderwijsvisie.

Concrete (werk)afspraken op basis van de (gezamenlijke) opgaven landen in een nog op te stellen Educatieve Agenda Maastricht (EAM).

[Hoofdstuk 3](#) van deze visie is een matrix op basis waarvan de vijf gezamenlijke kernwaarden (op basis van het onderwijsnarratief in de bijlage) en beleidsopgaven in samenhang zijn geduid.

Afbeelding 2 Onderwijsvisie

2. Beleidsopgaven per onderwijsfase

Samen

duiden,

samen

doen

Per onderwijsfase

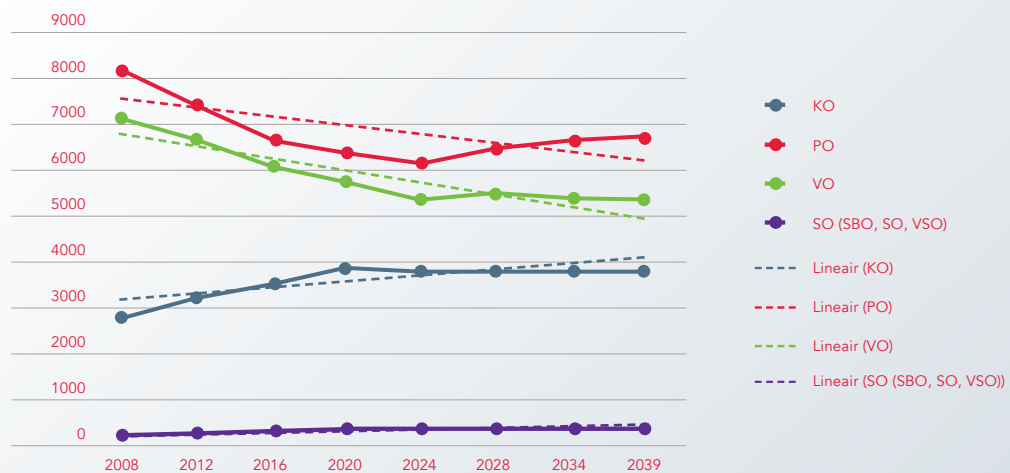
Dit hoofdstuk start met een situatieschets van Maastricht anno 2020, waarna per onderwijsfase van het kind/de jongere de beleidsopgaven worden beschreven.

2.1. Maastricht anno 2020

Dalende leerlingenaantallen

Maastricht en de regio Zuid-Limburg zijn al vele jaren een krimpregio waar sprake is van dalende leerlingenaantallen ten gevolge van ontgroening. Deze krimp en ontgroening uitten zich natuurlijk eerst in minder geboorten en daarmee in minder jonge kinderen (effecten in de kinderopvang en het primair onderwijs) en anno 2020 zijn deze effecten ook sterk in het voortgezet onderwijs (VO) en in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) merkbaar.

In onderstaande afbeelding¹ wordt een trendlijn gevisualiseerd van de leerlingontwikkeling tussen 2008-2039 van kinderen in de formele kinderopvang² (KO), in het primair onderwijs (PO), in het voortgezet onderwijs (VO) en in het speciaal onderwijs (SBO, SO en VSO).

Afbeelding 3 Trendlijn leerlingontwikkeling 2008 – 2039

1 Bronnen: Gezamenlijke inkoop kinderopvang gegevens 2016, 2017 (CBS), Pronexus prognose PO Maastricht 2017, 2019, DUO prognose 2008, LVO cijfers 2018, Pronexus prognose VO Maastricht 2017, 2019 en Pronexus prognose SO Maastricht 2019 (bewerking gemeente).

2 Formele kinderopvang: opvang bij een kinderdagverblijf, bij een instelling voor buitenschoolse opvang en/of door een gastouder.

Krimp PO en VO zet door

Opvallend is natuurlijk de krimp van het aantal leerlingen in het PO en VO de afgelopen jaren. Deze krimp zet zich in het VO nog langer door, waar deze vanaf 2024 in het PO lijkt te stabiliseren.

Nieuwe woningen in Maastricht zorgen voor een lichte stijging en daarna voor een beperkte daling van de leerlingen in het PO, waarna het leerlingenaantal weer gestaag stijgt vanaf 2028. De woningen hebben hierdoor meer een stabiliserend effect omdat het aantal geboorten de laatste jaren verder gedaald is (gemiddeld nu zo'n 835 geboorten per jaar, eerder nog zo'n 900).

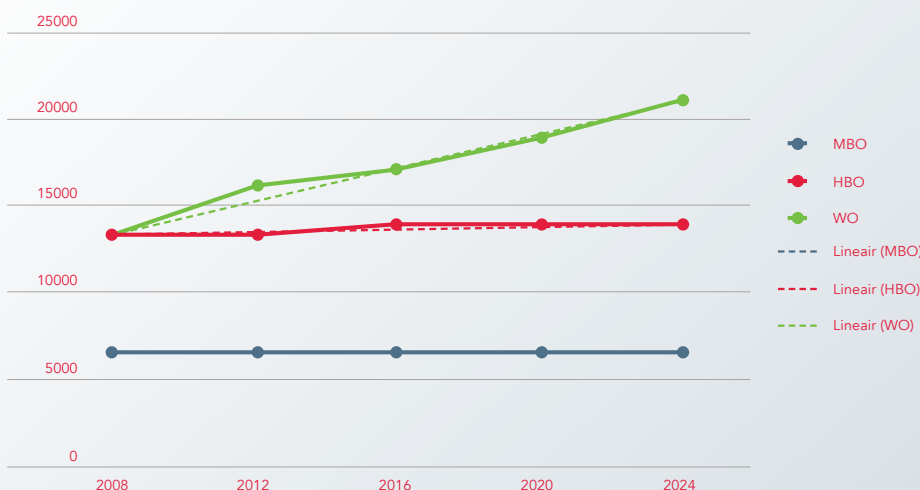
Het aantal kinderen in de formele kinderopvang is in de grafiek geëxtrapoleerd (ook naar het verleden) op basis van gegevens uit 2016 en 2017 en ligt rond de 3600.

Speciaal Onderwijs neemt toe

Ondanks de Wet Passend Onderwijs is het aantal kinderen in het speciaal onderwijs de laatste jaren toegenomen (259 in 2008 naar 402 in 2016), doordat er nog steeds (te)veel kinderen via huisartsen en speciale voorschoolse voorzieningen rechtstreeks worden verwezen naar speciaal onderwijs.

Mbo groeit beperkt, HBO stabiel en WO groeit

De volgende grafiek visualiseert het aantal studenten Mbo, HBO en WO in de periode 2008-2024³. Het aantal WO studenten is de enige groep die substantieel groeit (zo'n +525 studenten per jaar). De verwachting is dat de studenten HBO komende jaren stabiel blijven. Voor Mbo is sprake van een prognose van beperkte groei van zo'n 100 studenten in de periode 2008-2024.

Afbeelding 4 Trendlijn studentontwikkeling 2008 – 2024

3 Bronnen: Monitor Studentenhuisvesting Maastricht 2018, Woonprogrammering Studentenhuisvesting Maastricht 2019-2024, Jaarverslagen Zuyd en UM (bewerking gemeente).

Toename (internationale) studenten

Het aantal (internationale) studenten neemt in Maastricht nog steeds toe. Een beperkt deel van deze studenten blijft na hun studietijd in Maastricht en/of in de (Eu)regio wonen en werken, terwijl gelet op de ontwikkelingen van krimp en ontgroening deze toekomstige arbeidskrachten hard nodig zijn.

Achterstand

Tot slot kenmerken Maastricht en de regio Zuid-Limburg zich door een achterstand in o.a. gezondheid, welzijn en arbeidsparticipatie ten opzichte van de landelijke tendens. Er zijn gemiddeld meer leerlingen in het speciaal onderwijs, een hogere inzet van jeugdhulp en meer vroegtijdig schoolverlaters (VSV'ers). Het spreekt vanzelf dat een gemeentelijke visie op onderwijs deze trends wil keren, zij het in een reëel perspectief.

2.2. Voor- en Vroegschoolse opvang

Basondersteuning op orde

De grote transformaties, van minder verwijzen naar speciaal onderwijs, naar meer inclusief regulier onderwijs en van minder kinderen via individuele arrangementen jeugdhulp naar meer doelgroeparrangementen onderwijs-zorg (het niet organiseren van zorg als zorg maar als onderdeel van de basisstructuur), kunnen alleen maar slagen als de basisondersteuning op orde is en dat liefst zo vroeg, zo preventief en zo integraal mogelijk.

→ **Beleidsopgave:**
Basisondersteuning in kindcentra op orde.

Onderinstroom SO reguleren

Het is zo belangrijk om er vroeg bij te zijn. Te veel kinderen worden nu nog via huisartsen en speciale voorschoolse voorzieningen zoals Medisch Kleuterdagverblijf (MKD) of Kinderbehandelcentrum (KBC) rechtstreeks naar het speciaal onderwijs (SO) verwezen. Deze zogenaamde ‘onderinstroom SO’ moet gereguleerd worden via de reguliere instroom kinderopvang en basisonderwijs.

→ **Beleidsopgave:**
Onderinstroom SO reguleren.

‘Samen duiden en samen doen’

Vanuit preventief oogpunt zijn de eerste levensjaren van kinderen cruciaal voor hun ontwikkeling. Vroegsignalering, snel handelen en lichte begeleiding kunnen stagnatie in de ontwikkeling, veel problemen en dure ondersteuning op latere leeftijd voorkomen. ‘Samen duiden en samen doen’ met ouders en kind vanuit interprofessionele samenwerking in knooppunten op zeer jonge leeftijd, is daarbij van groot belang.

→ **Beleidsopgave:**
Samen duiden en samen doen mét ouders en kind in een zo vroegtijdig stadium (preventie).

In vele proeftuinen in Nederland is de toegenomen interprofessionele samenwerking ter versterking van de basisondersteuning op school/kindcentrum⁴ opvallend. Professionals zeggen veel van elkaar te leren, waardoor er een gemeenschappelijke visie op de ontwikkeling en ondersteuning van (jonge) kinderen ontstaat. De mate waarin dat leidt tot beter omgaan met verschillen en minder doorverwijzingen is nog bescheiden, maar zeker niet verwaarloosbaar. In Zuid-Limburg is dat enthousiasme op de werkvloer, in de vele pilots die lopen, net zo te bespeuren.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Stadsbrede afspraken rondom Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), opgezet vanuit het onderwijsachterstandenbeleid (OAB), spelen daarbij een belangrijke rol. Onderzoek toont aan dat voorschoolse opvang en educatie kan bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, mits van hoge kwaliteit en van voldoende duur/intensiteit/vroege start in een doorgaande lijn naar vroegschool in het primair onderwijs.

→ **Beleidsopgave:**

Het doorontwikkelen en verder uitrollen/uitvoering geven aan de stadsbrede afspraken rondom Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).

Kindgebonden subsidie

Gemeente Maastricht is niet verantwoordelijk voor de financiering van kinderopvang, maar heeft met de harmonisatie peuterspeelzaalwerk-kinderopvang onder de Wet Kinderopvang, de concurrentie en tweedeling tussen twee voorschoolse werkvormen opgeheven. Er is een ontwikkelrecht voor álle peuters gerealiseerd via de gemeentelijke kindgebonden subsidie aan houders van voorschoolse voorzieningen die voldoen aan de keuringseisen (naast de kinderopvangtoeslag voor werkende ouders)⁵.

De belangrijkste keuringseis was en is, dat voorschoolse voorzieningen intensief samenwerken met basisscholen op weg naar of bij het vormgeven van Integrale Kindcentra (IKC's).

---

4 Kinderopvang is een marktsector sinds de invoering van de Wet kinderopvang in 2005.

5 De Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (Wet OKE) geeft gemeenten sinds 2010 de verplichting om een hoogwaardig kwalitatief voorschools aanbod te hebben voor alle peuters (tussen 2,5 en 4 jaar) met een risico op onderwijsachterstand.

Omdat een IKC zich richt op kinderen van 0-13 jaar is de verwachting dat de inspanningen die zijn gericht op de ontwikkeling van kinderen meer zullen opbrengen (opvang én onderwijs), vanwege met name geïntegreerde doorgaande lijnen. Dit pleit tevens voor het onderzoeken van mogelijkheden naar het vormgeven van passende kinderopvang voor 0-4-jarigen met een ondersteuningsbehoefte binnen een IKC. Tevens in relatie tot het reguleren van de onderinstroom SO.

Publiek-private samenwerking

Sinds de harmonisatie is daarmee wel sprake van publiek-private samenwerking, aangezien de kinderopvang in de markt is gezet. Zowel de gemeente als het publiek bekostigde onderwijs moeten zich op een juiste manier tot die markt verhouden (Wet Markt en Overheid).

Lobby voor algemeen toegangsrecht

Landelijk heeft de VNG de lobby voor toegangsrecht van 16 uur voor alle 0-4-jarigen nieuw leven in geblazen. Het doel is dat alle kinderen naar een voorschoolse voorziening kunnen gaan, zonder (financiële) drempels. Het huidige systeem is versnipperd en complex (peuterspeelzaal, dagopvang, BSO etc. alsook diverse aanbieders) en werkt segregatie in de hand. De VNG onderneemt deze lobbyactiviteit met een breed veld van brancheverenigingen en belanghebbenden. Het idee is om te lobbyen voor een algemeen toegangsrecht en een versimpeling van het systeem. Alle kinderen zouden onder dezelfde wet moeten vallen en onder dezelfde financiering en kwaliteitssysteem. Eventuele uitwerking hiervan levert natuurlijk diverse vraagstukken op. Er is dan immers geen apart aanbod meer nodig voor achterstandskinderen of kinderen zonder toeslag.

Kinderopvang in knooppunt

Het Kindcentrum als werkconcept dat enerzijds als richtinggevend concept helpt bij het concentreren van basisvoorzieningen als antwoord op ontgroening en leegstand. Maar dat ook - en dat is nog veel belangrijker - als werkconcept dient voor het inrichten van een adaptieve en inclusieve basisondersteuning van 0-6 jaar. Met als stip op de horizon: één team, onder één leiding, met één pedagogisch concept werkend in één kindcentrum met één zorgstructuur via het knooppunt. Een afgestemde toegang tot onderwijsondersteuning en (jeugd)hulp is de enige manier om het principe van een integraal afgestemd Gezinsplan te realiseren. Afstemming en verbinding vraagt om aan elkaar knopen, knopen doorhakken en knopen ontrafelen. Niet in loketten en gebouwen, maar op maat in organische dialoog met relevante betrokkenen en deskundigen. Hier moet de start liggen voor de vroegsignalering en integrale hulp, het samen duiden en samen doen in de knooppunten van de Kindcentra.

→ **Beleidsopgave:**

Verknoop de expertise van professionals in zogenaamde knooppunten. Betrek pedagogisch medewerkers zo vroeg mogelijk bij de interprofessionele samenwerking in Kindcentra; de kinderopvang is onderdeel van het knooppunt in een IKC.

2.3. Primair onderwijs

Integraal Kindcentrum (IKC)

Een Integraal Kindcentrum. De naam is al gevallen. Is het iets anders dan een gewone basisschool? Is het iets anders dan een Brede School, een Breed Maatschappelijke Voorziening of een Multifunctionele Accommodatie? Ja dat is het. De eerdere concepten zijn veelal ontwikkeld om samenwerken te gieten in een vorm van samenwonen om de exploitatiemogelijkheden van een gebouw te vergroten. Vaak nog met externe partners als bibliotheek of buurtcentrum als mede-exploitanten. Het Integraal Kindcentrum (IKC) is een doorontwikkeling van die concepten. Bedoeld om minder vrijblijvend de samenwerking tussen vooral kinderopvang en primair onderwijs vorm te geven in doorgaande speel-, ontwikkel-, leer- en zorglijnen, in één organisatie, onder één leiding en met één plan. Vooral vanuit het belang voor het jonge kind, zoals zojuist geschetst, maar zeer zeker ook vanuit het belang van continuïteit in de pedagogische aanpak tot en met 12 jaar. Ontwikkeling van kinderen stopt namelijk niet bij 6 jaar en de risico's op ontwikkelingsachterstanden ook niet.

→ **Beleidsopgave:**

De integrale kindcentra (IKC's) met kinderopvang en primair onderwijs, dienen als 'vind- en werkplaats' voor het bieden van extra ondersteuning en faciliteren interprofessionele samenwerking. Dit hoeft niet persé in één gebouw.

Voor jonge kinderen

Ouders, kinderopvang, primair onderwijs en gemeenten creëren een ideale basisondersteuning voor jonge kinderen in (integrale) kindcentra, die adaptief is voor inclusie van kinderen (die extra ondersteuning nodig hebben) en die vanuit preventief oogpunt voorwaardelijk is om het onderwijs- en jeugdhulpsysteem overeind en betaalbaar te houden.

Kernkindcentra (KKC's) en satelietkindcentra (SKC's)

In Maastricht wordt bij de IKC ontwikkeling onderscheid gemaakt tussen zogenaamde kernkindcentra (KKC's) en satelietkindcentra (SKC's) die samenwerken in gedefinieerde spreidingsgebieden:

- Alle locaties hebben een inclusieopgave, waarvoor ook op alle locaties sprake is van interprofessionele samenwerking en daartoe worden knooppunten georganiseerd/ingericht.
- Het KKC is de plek waar naast onderwijs en (passende) kinderopvang meer voorzieningen fysiek aanwezig zijn (werkruimten) zoals het schoolmaatschappelijk werk, jeugdhulp, jeugdgezondheidszorg, consulenten jeugd (toegang) en onderwijs (leerplicht) en waar mogelijk aanvullende buurtvoorzieningen gehuisvest kunnen worden zoals het sociaal team of het consultatiebureau.
- Een SKC is een kindcentrum of school die integraal onderdeel uitmaakt van het gebiedsaanbod en waar expertise en ondersteuning ook aanwezig zijn, maar niet (altijd) fysiek gehuisvest kunnen worden of voldoende werkruimte vinden. Hiervoor leunt een SKC op en werkt nauw samen met het KKC in het betreffende gebied.

Segregatie tegengaan

Door jarenlange ontgroening en krimp is de onderwijskwaliteit in de Maastrichtse basisscholen zwaar onder druk komen te staan en had de concurrentie tussen scholen en schoolbesturen, in de slag om de leerling en vanwege financiële belangen, onwenselijke vormen aangenomen. Door koude sanering vielen scholen om en de tweedeling tussen middenklasse scholen en arbeidersklasse scholen werd steeds groter. Er ontstond steeds meer een scheiding tussen kansrijke en kansarme scholen, waarbij kansrijke scholen gelijk bleven of groeiden (toeloop van middenklasse ouders uit andere buurten) en kansarme scholen steeds kleiner werden en de problematiek daar steeds meer verdichtte. De zogenaamde segregatie in het onderwijs werd ook in Maastricht steeds zichtbaarder.

Gemeente én schoolbesturen hebben echter een wettelijke taak (Wet Primair Onderwijs) om segregatie tegen te gaan. Kinderen gedijen het beste en leren het meeste van en met elkaar in heterogene schoolomgevingen.

→ **Beleidsopgave:**

Segregatie tegengaan, o.a. via de herinrichting van het onderwijs (spreidingsplan Integraal Huistingsplan).

Positionering in een gebied

Bij de overwegingen achter de spreiding van onderwijsvoorzieningen speelt steeds mee welke rol kindcentra of scholen als ankerpunten/ontmoetingsplek in de buurt spelen en/of hoe zij stedenbouwkundig ingepast kunnen worden in grotere ontwikkelingsopgaven in de stad.

Vanuit de sociaal maatschappelijke rol en positionering van een kindcentrum in een gebied, is het belangrijk dat professionals laagdrempelige verbindingen leggen met het gebied waarin het kindcentrum gelegen is.

De concentratiebeweging in het onderwijs levert ook vrijkomende gebouwen en terreinen op in buurten die om herbestemming vragen.

→ **Beleidsopgave:**

Maak laagdrempelige verbindingen van de professionals met de ouders, jeugdigen en de buurt/sociaal team (voorliggend veld/krachtenbundeling).

Integraal Huisvestingsplan (IHP)

Door zo'n 25% leegstand in de Maastrichtse schoolgebouwen is er een samenwerking tussen kinderopvang, schoolbesturen en gemeenten ontstaan om de koude sanering te stoppen, de overmaat aan voorzieningen terug te brengen en samen voorzieningen te concentreren met een toekomstbestendige spreiding over de stad. Het concept Integraal Kindcentrum 2020 is daarbij het wenkend perspectief.

In een Integraal Huisvestingsplan (IHP) wordt duidelijkheid gecreëerd over:

- Nog te realiseren concentraties
- Financiering van renovatie van bestaande gebouwen (volgens VNG voor rekening schoolbesturen)
- Financiering van nieuwbouw en ruimte voor bewegingsonderwijs (volgens PO Raad volledig voor rekening gemeenten)
- Schoolgebouwen verduurzamen (in Maastricht minimaal BENG en Frisse scholen klasse B)
- Wens om IKC beter in te passen in de stedelijke ontwikkeling, waarbij de omliggende omgeving nauw betrokken wordt (denk aan natuurspeelplaats, bewegend leren, speelplaats als openbare buitenruimte)
- Werkelijke bouwkosten in de markt, in relatie tot de bouwconjunctuur.

De normbedragen onderwijshuisvesting vormen het wettelijke vertrekpunt en zijn gebaseerd op 'sober en doelmatig bouwen' waarbij de eisen van het Bouwbesluit worden meegenomen. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft geadviseerd om de normvergoeding met 40% te verhogen, maar de werkelijke kosten stijgen hier gezien de huidige bouwconjunctuur bovenuit.

De zorgplicht voor vervangende nieuwbouw en ruimte voor bewegingsonderwijs ligt nog steeds bij de gemeente. Sinds 2015 is alle binnen- en buitenonderhoud aan schoolgebouwen naar schoolbesturen door gedecentraliseerd, inclusief de renovatie van schoolgebouwen en aanpassingen op basis van onderwijskundige wensen.

De gemeente heeft echter een belang om de levensduur van schoolgebouwen te verlengen en schoolgebouwen te verduurzamen.

→ **Beleidsopgave:**

Met een Integraal Huisvestingsplan (IHP) Kindcentra Maastricht bepaalt Gemeente Maastricht haar vastgoedpositie ten opzichte van kinderopvang en scholen. Het IHP primair onderwijs kindcentra wordt om de vier jaar geactualiseerd. De gemeente heeft hierbij ook de opgave om te komen tot herbestemming van de leegstaande schoolgebouwen.

Samenwonen en samenwerken

Naast de gebouwelijke noodzaak om kindcentra te vormen, als antwoord op de ontgroening/krimp, is de inhoudelijke afstemming, door het samenwonen en samenwerken, van kinderopvang en onderwijs en hun samenwerking met gemeentelijke ketenpartners als het schoolmaatschappelijk werk, jeugdhulp, jeugdgezondheidszorg, consultants jeugd (toegang) en onderwijs (leerplicht) en andere partners, veel belangrijker.

Passend onderwijs

Bij de beleidsopgave passend onderwijs (voor het onderwijs) gaan zoveel mogelijk kinderen met een beperking thuis nabij naar een reguliere school/kindcentrum met een voor hen passend ondersteuningsprofiel. Is die school/kindcentrum niet voorhanden dan worden kinderen binnen het samenwerkingsverband doorverwezen naar een school voor speciaal onderwijs (SO). Bij inclusief onderwijs is het de bedoeling om deze trend juist te keren en het schoolsysteem meer aan te passen aan de behoeften van het kind.

Dit betekent dat zowel reguliere als speciale scholen moeten veranderen om inclusief onderwijs te realiseren. Het onderwijssysteem moet zo worden ingericht dat inclusie mogelijk is en dat liefst alle kinderen met elkaar naar school/kindcentrum kunnen gaan. En dan hebben we het niet alleen over kinderen met een beperking, maar ook over kinderen die het door omstandigheden thuis minder hebben (armoede, schulden, het ontbreken van een steunstructuur etc.).

→ **Beleidsopgave:**

De gezamenlijke beleidsopgave voor onderwijs en gemeente is om meer kinderen op te nemen in de reguliere school/het kindcentrum. Daar moet dan wel de basis op orde zijn. De nadruk verschuift daarmee van curatief naar preventief, naar meedoen in het gewone leren en ontwikkelen en naar het versterken van het pedagogisch klimaat aan de basis. Dit vraagt ook om andere manieren van financiering.

Kwaliteit en duurzaamheid

Het creëren van kwalitatief hoogwaardige kindcentra, brede scholengemeenschappen en beroepscolleges, die toekomstbestendig en betaalbaar zijn, staat voorop. Qua duurzaamheidseisen van een onderwijsvoorziening gaan we bij nieuwbouw uit van minimaal BENG en Frisse scholen klasse B.

Aanvullende expertise vanuit de gemeente op de werkvloer

De eventuele extra ondersteuning die een kind nodig heeft, wordt gegeven op een reguliere school/binnen een kindcentrum als ambulante begeleiding vanuit het speciaal onderwijs afslankt.

Nu is het nog te vaak zo dat een leerkracht daarvoor geen extra hulp of slechts bescheiden hulp krijgt in de klas en/of dat er geen extra kennis beschikbaar is voor de begeleiding van een kind met een beperking. Hierdoor wordt er toch nog doorverwezen naar speciaal onderwijs.

De inzet van aanvullende expertise (inzet jeugd, schoolmaatschappelijk werk, JGZ) vanuit de gemeente op de werkvloer versterkt pedagogisch medewerkers in de kinderopvang en leerkrachten in primair (PO) en voortgezet onderwijs (VO) en in het middelbaar beroepsonderwijs (Mbo) in hun denken en handelen.

Zij voelen zich dan beter toegerust in het omgaan met verschillen tussen kinderen en jeugdigen.

Professionals met specialistische kennis uit speciaal onderwijs en tweedelijns jeugdzorg moeten er op de werkvloer/in het knooppunt zijn (en er niet bijgehaald hoeven te worden) om te helpen bij het direct pedagogisch handelen om verwijzing te voorkomen.

→ **Beleidsopgave:**

Verbeter de interprofessionele samenwerking zodat het aantal doorverwijzingen naar specialistische hulp- en onderwijsvormen afneemt.

Aan zo'n verbeterde professionele samenwerking zijn nog enkele opgaven te verbinden waarbij de gemeente een sleutelrol vervult:

→ **Beleidsopgave:**

Eén taal en één gemeenschappelijke visie van onderwijs en jeugdhulp (een "gezamenlijke basis") ten aanzien van de systeeminnovatie is van groot belang om de grote transformatieopgaven samen aan te kunnen (met het verhaal dat onderdeel is van deze onderwijsvisie wordt hier invulling aan gegeven).

→ **Beleidsopgave:**

Zorg voor een 'trekker' aan het knooppunt, een of meerdere spilfiguren in het netwerk, die de contacten leggen en onderhouden, die zorgen voor ontmoetingen en uitwisseling en die de verbinding leggen tussen de verschillende domeinen opvang, school, thuis en vrije tijd.

Deze taak kan niet alleen bij onderwijzers (intern begeleider/zorgcoördinator) belegd worden. Er moet kennis toegevoegd worden vanuit bijvoorbeeld het schoolmaatschappelijk werk in relaties tot sociale teams en voorliggend veld.

→ **Beleidsopgave:**

Zorg voor voldoende tijd, middelen en mandaat. Professionals hebben behoefte aan duidelijkheid over het wel of niet continueren van de aanpak. Een hele klus voor schoolbesturen nu er zich ook een personeelsprobleem begint af te tekenen. Coöperatieve vormen van samenwerking of schaalvergroting bieden hier mogelijk oplossingen.

Schoolbesturen en kinderopvang moeten durven bepalen en aan ouders willen uitleggen, welke kritische massa (minimaal/maximaal aantal leerlingen) in een kindcentrum nieuwe stijl nodig is om voldoende expertise te genereren en een inclusieve aanpak neer te kunnen zetten.

Maar ook voor gemeenten die ondanks enorme tekorten toch moeten investeren in extra menskracht aan de voorkant om de tweedelijns kosten te drukken.

→ **Beleidsopgave:**

Zorg voor de samenwerking tussen de knooppunten in PO, VO en Mbo via de professionals, in de dialoog met leerlingen en voor de continuïteit in onderwijs en zorg.

Het is een gezamenlijke opgave om jongeren voor te bereiden op zelfstandigheid. De kern van de transformatie/systeeminnovatie Inclusie is niet dat het misschien goedkoper of even duur is, maar dat we er een betere maatschappij voor terug krijgen met kinderen en gezinnen die beter toegerust zijn om hun leven te leiden en daar zelf sturing aan te geven met hun sociale netwerken.

→ **Beleidsopgave:**

Verbeter de samenwerking met ouders en kind door de positie van ouders te erkennen en meer oog te hebben voor het samen doen.

Een actieve rol van de ouders als partner (zowel bij de planvorming als in de uitvoering) is nog niet optimaal tot bloei gekomen. Dat kan een kwestie van tijd zijn: professionals moeten wellicht eerst elkaar vinden om de ouders daarna goed te kunnen betrekken. Maar het is de vraag of deze volgorde wel logisch is. Zonder ouders geen inclusie!

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Vanuit VVE, dat vooral start met taalontwikkeling en taalstimulering bij peuters en versterken van de ouderbetrokkenheid om milieubepaalde taalachterstanden aan te pakken, worden vanuit het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) taalactiviteiten doorgetrokken door het hele kindcentrum.

Gemeente Maastricht is sinds 2019 aangesloten bij de Gelijke Kansen Alliantie tussen 30 gemeenten en het ministerie OCW. Hiermee acteren we in een breed landelijk netwerk waarin successen in het bestrijden van onderwijsachterstanden worden gedeeld.

Vanuit armoedebestrijding en onderwijsachterstandenbeleid dragen we bij aan gelijke (onderwijs)kansen voor onze inwoners.

Asielzoekerskinderen

Een belangrijke doelgroep hierbij zijn de asielzoekerskinderen uit het AZC, voor wie in extra ingerichte taalklassen hun tweedetaalverwerving Nederlands wordt verzorgd.

Wanneer zij een verblijfsstatus hebben verworven en in Maastricht komen wonen, worden zij liefst op de school/kindcentrum in de buurt opgevangen en ondersteund via VVE en extra taalactiviteiten.

→ **Beleidsopgave:**

(Blijven) inrichten van taalklassen voor asielzoekerskinderen met of zonder verblijfsstatus.

Euregio-competenties

Op sommige Kindcentra gaat taalontwikkeling zover dat er ook werk wordt gemaakt van het sensibiliseren van kinderen voor de talen van onze burens, Frans en Duits, in het kader van Euregio-competenties.

→ **Beleidsopgave:**

Stimuleren van (Euregionale) taalontwikkeling en aanpak van taalachterstanden.

Integrale aanpak

In paragraaf 2.1. Maastricht anno 2020 werd al geduid dat Zuid-Limburg zich kenmerkt door een achterstand in o.a. gezondheid, welzijn en arbeidsparticipatie ten opzichte van de landelijke tendens. Eerder is ook al aangegeven hoe belangrijk de samenwerking met kindcentra voor de gemeente is om andere belangrijke beleidsdoelen te realiseren op terreinen zoals welzijn, gezondheid, sport en bewegen, veiligheid, kunst en cultuur en natuur en milieu.

Dit vraagt om een andere manier van kijken en handelen van betrokken partijen over je eigen werkveld of vakdiscipline heen, maar ook creativiteit om andere oplossingen te vinden. Dit betekent voor de gemeente dat er over beleidsschotten heen gekeken moet worden en voor gemeentelijke uitvoeringsorganisaties dat ze met de kinderopvang en het onderwijs werken aan gezamenlijke opgaven.

Positieve gezondheid

Kijkend naar de inhoud dan ligt er op het vlak van positieve gezondheid een nadrukkelijke verbinding met het regionale gezondheidsbeleid (GGD).

Het programma Trendbreuk wil de reproductie van (gezondheids)achterstanden doorbreken. Een van de speerpunten, in samenspraak met de Provincie Limburg en OCW, zal zijn om het succesvolle concept Gezonde basisschool van de Toekomst uit Parkstad uit te werken tot een passende variant voor Maastricht. Ook kan hierbij gedacht worden aan een ruimere omvang van de buitenspeelplaats bij kindcentra.

Sport en bewegen

Sport en bewegen (Maastricht Sport) spelen hier als vanzelfsprekend een belangrijke rol in (denk aan facilitering bewegingsonderwijs, certificering Gezonde School, Rookvrije generatie, bewegend leren, JOGG etc.). De herschikking en concentratie van binnen- en buitensportvoorzieningen voor de schoolgaande jeugd zijn uiteraard verbonden aan de herschikking en concentraties van de onderwijsvoorzieningen in de stad.

Natuur- en milieueducatie

Natuur- en milieueducatie (CNME) speelt al een belangrijke rol in het verduurzamen van kindcentra en schoolgebouwen, maar ook bij het opvoeden van een toekomstige generatie milieubewuste burgers.

Kunst en cultuur

Belangrijk in de talentontwikkeling van kinderen is ook het kennis laten maken met kunst en cultuur en het (laten) participeren in diverse culturele activiteiten in buurt en stad (Kumulus).

Burgerschapszin

Ook burgerschapszin in educatie is onmisbaar. Kinderen en jongeren laten opgroeien met het besef dat hun stem telt in ons democratische bestel, dat zij zich kunnen ontwikkelen tot actieve en participerende inwoners die zelf invulling willen en kunnen geven aan hun woon- en leefomgeving en die oog hebben voor hun naasten, is onmisbaar in een samenleving waarin steeds meer regie en verantwoordelijkheden bij inwoners zelf liggen.

→ **Beleidsopgave:**

Kijk en handel als gemeente integraal, over beleidsschotten heen, om te komen tot optimale, effectieve en efficiënte beleidsinzet in het onderwijs.

2.4 Voortgezet Onderwijs

Masterplan Herinrichting en Huisvesting VO

Denkend in doorgaande leer- en zorglijnen stopt de aandacht voor jeugdigen niet op 12-jarige leeftijd. De krimp/ontgroening doet zich in Maastricht ook al jarenlang gelden in het voortgezet onderwijs (VO). Eerdere rigoureuze schaalvergroting onder het Bonnefantenakkoord om 17 scholen voor voortgezet onderwijs onder te brengen onder een schoolbestuur en in vier scholengemeenschappen heeft voor een tiental jaren gewerkt. Uiteindelijk is de concurrentie in de slag om de leerlingen tussen deze scholen, om hun programmering en profilering overeind te houden, uitgelopen op een onwenselijke en onbetaalbare onderwijsinrichting in onze stad. De nauwe samenwerking tussen schoolbestuur en gemeente heeft anno 2018 een eindscenario in een Masterplan Herinrichting en Huisvesting VO Maastricht opgeleverd waarmee de herinrichting van het VO in Maastricht opnieuw vorm krijgt. Zowel inhoudelijk (onderwijskundig) als huisvesting technisch. Kwalitatief hoogwaardig, pluriform en toekomstbestendig.

→ **Beleidsopgave:**
Opstellen IHP Herinrichting VO.

Drie brede scholengemeenschappen

Inhoudelijk is daarbij gekozen voor drie brede scholengemeenschappen, gespreid over de stad (oost én west), elk met een eigen naam, management, team en bekostiging. Elk met een eigen onderwijskundige inrichting en identiteit en zelf verantwoordelijk voor de relatie met het schoolbestuur, medezeggenschapsraad, ouders en partners: zelfsturende eenheden qua governance; vrijheid in gebondenheid, autonoom onder bestuurlijke afspraken. Op deze manier krijgt elke scholengemeenschap haar eigen karakter.

→ **Beleidsopgave:**
Realiseren van drie Brede Scholengemeenschappen.

Algemeen toegankelijk openbaar onderwijs

Voor de gemeente geldt ook hier zoals eerder aangegeven als belangrijk aandachtspunt hoe de denominatieve (en bekostigings-) grondslagen verdeeld worden over die scholengemeenschappen en hoe daarbij voldoende algemeen toegankelijk openbaar onderwijs gewaarborgd wordt.

→ **Beleidsopgave:**

Waarborgen van minstens een openbare brede scholengemeenschap in de stad die algemeen toegankelijk is.

Maatwerk en versterking in de basisondersteuning

In het kader van toenemende inclusie worden ook op elke VO-scholengemeenschap maatwerkvoorzieningen en schakelklassen ingericht om de overgang tussen (voortgezet) speciaal en regulier onderwijs te versoepelen. Voor de nodige aanvullende versterking in de basisondersteuning zorgen, net als in het PO, het samenwerkingsverband passend onderwijs VO (met Begeleiders Passend Onderwijs) en de gemeente (met schoolmaatschappelijk werk, Jeugdgezondheidszorg (jeugdarts) en onze uitvoeringsorganisatie Sociale Zaken Maastricht Heuvelland (SZMH).

De interprofessionele samenwerking wordt ook hier op elke school vormgegeven in **knooppunten**. Met warme overdracht van leerlingen via de professionals tussen de knooppunten PO, VO en Mbo.

→ **Beleidsopgave:**

Toegang naar en deelname aan regulier onderwijs bevorderen voor leerlingen met een andere steuningsbehoefte. Versterken van de knooppunten VO ook ter ondersteuning van de maatwerkvoorzieningen zodat het aantal doorverwijzingen naar specialistische hulp- en onderwijsvormen afneemt.

Diverse Onderwijsorganisaties in Maastricht inventariseren mogelijkheden voor tienerscholen, om ook op die manier de overgang van PO naar VO te versoepelen. Ook loopbaanoriëntatie is hierbij (al) van belang.

Betere doorgaande lijn vanuit het PO

Kiezen voor een betere doorgaande lijn vanuit het PO, het tegengaan van een toenemende opwaartse druk naar Havo/Vwo bij schooladviezen groep 8 voor kinderen die dat eigenlijk niet aankunnen, een toenemende tweedeling tussen theoretisch en praktisch onderwijs en de onwenselijke stapeling van VMBO-beroepsleerwegen op één locatie, hebben geleid tot een keuze om op alle drie toekomstige scholengemeenschappen een **tweejarige brugperiode** in te voeren, waarbij de brugklassen in het eerste jaar dakpansgewijs worden ingericht van VMBO-basis tot Havo/Vwo.

Keuze

Alle leerlingen uit de Maastrichtse kindcentra hebben straks de keuze uit drie scholengemeenschappen waar zij samen naar een tweejarige brugperiode gaan, alvorens zij doorstromen naar de bovenbouw van Praktijkschool, Vmbo, Havo en Vwo.

→ **Beleidsopgave:**

Inrichten van een tweejarige brugperiode op alle toekomstige brede scholengemeenschappen om segregatie te doorbreken en te vroege verkeerde determinatie te voorkomen.

Aansluiting VO op vervolgonderwijs

Extra aandachtspunt vraagt de aansluiting van het VO met het vervolgonderwijs en de aansluiting op de lokale (Euregionale) arbeidsmarkt, in aansluiting op de doelstellingen in het Coalitieakkoord 2018-2022 en geformuleerd in het uitvoeringsprogramma Economisch vitale stad. Daarbij verdient de talentontwikkeling van de praktische vaardigheden en toegepaste kennis meer waardering en erkenning. Het VMBO gaat nog steeds gebukt onder een slecht imago. Het aandeel jongeren dat naar het VMBO gaat is echter groot (24,7% van de jongeren in het VO landelijk (bron: CBS, 2019)) en er is nu al en ook in de toekomst grote behoefte is aan praktisch ingestelde en opgeleide mensen, terwijl de behoefte aan bijvoorbeeld kantoormedewerkers zal verminderen door verdergaande automatisering.

Waar havisten en vwo'ers met de nodige loopbaanbegeleiding (maatregel in het Regionaal Programma Voorkomen Voortijdig Schoolverlaten (VSV) hun weg naar het vervolgonderwijs meestal wel vinden, ligt dat voor kwetsbare leerlingen uit het VMBO naar het Mbo en vanuit Praktijkonderwijs/Voortgezet Speciaal Onderwijs (PrO/VSO) naar Entree-Mbo1 en uiteindelijk naar werk anders. Hier gaat paragraaf 2.6 Middelbaar Beroepsonderwijs verder op in.

Beroepscolleges

Er worden doorgaande leerlijnen uitgewerkt tussen VMBO-bovenbouw van de nieuwe scholengemeenschappen en de eerste twee leerlagen van het Mbo in zogenaamde **beroepscolleges, in te richten samen met het bedrijfsleven**. Op het niveau van Zuid-Limburg (ESZL) zijn afspraken gemaakt over de sectoren, passend bij de regionale, economische structuur.

Een samen met Bouwmensen Limburg ingericht Techniekcollege wordt de eerste fysieke uitwerking van deze samenwerking in een beroepscollege in Maastricht. Andere beroepscolleges zullen hopelijk snel volgen in Maastricht-Heuvelland om het imago van het praktisch onderwijs te verbeteren en aansluiting te vinden bij de toenemende vraag op de arbeidsmarkt naar praktisch opgeleide vakkrachten.

→ **Beleidsopgave:**

Inrichten van een viertal Beroepscolleges VMBO-MBO (Techniek, Zorg & Welzijn, Horeca, hospitality & bakkerij en Groen) met het bedrijfsleven en verbeteren van het imago van het beroepsonderwijs.

Programma VOORdeel&Vervolg

Leerlingen in het Praktijkonderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs stromen op basis van hun uitstroomprofiel uit naar dagbesteding, arbeid of vervolgonderwijs. Bij deze leerlingen, maar ook bij leerlingen van het Vmbo-basisberoepsonderwijs en de Entreeopleiding MBO-1, is de overstap naar vervolgonderwijs en werk vaak kwetsbaar. Om deze overgang soepel te laten verlopen is het van belang om goed af te stemmen tussen de betrokken partijen. Gemeente en onderwijspartners hebben hiertoe een netwerk ingericht waarin goede afspraken zijn en worden gemaakt om een sluitende overstap naar dagbesteding, werk of school voor leerlingen te realiseren. Dit gebeurt door vroegtijdig te schakelen tussen stagebegeleiders van school en uitvoeringspartners als SZMH, de MTB, Podium 24 (Werkgeversservicepunt) en Annex (Re-integratie).

Op regionaal niveau investeert het programma VOORdeel & Vervolg in scholing met arbeidsmarktperspectief voor deze doelgroep. Meer algemeen is binnen de arbeidsmarktregio de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt een centraal thema waarbij wordt erkend dat leren vanuit de praktijk een belangrijke sleutel is om een goede en duurzame match op de arbeidsmarkt te realiseren.

→ **Beleidsopgave:**

Zorg voor kwetsbare jongeren (zonder startkwalificatie) uit het Voortgezet Speciaal Onderwijs, Praktijkonderwijs en Vmbo-basisberoepsonderwijs voor een goede aansluiting met de Entreeopleiding MBO1+2 of voor beroepscertificering in een praktische leerwerk omgeving en gebruik daarvoor de gemeentelijke infrastructuur optimaal.

Leerplicht/Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC)

Een andere beleidslijn in het VO zijn zoals eerder aangestipt de gemeentelijke (wettelijke) taken op Leerplicht/Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC), gericht op het voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en van voortijdig schoolverlaten (VSV).

De leerplichtambtenaren vanuit Sociale Zaken Maastricht Heuvelland (SZMH) zijn ook Bijzondere Opsporingsambtenaren en hebben een repressieve taak om bij 5-18 jaar schoolverzuim aan te pakken en daar waar nodig te verbaliseren.

Van 18-23 jaar gaat deze taak over naar de bureaus Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) en de VSV-consulenten, die leerlingen moeten oppakken en begeleiden die het onderwijs (dreigen) te verlaten zonder een startkwalificatie. Het werk van consulenten met aandachtsgebied Onderwijs is in de afgelopen jaren geëvolueerd naar een steeds meer preventievere zorgtaak. Zij acteren actief in knooppunten VO, samen met collega's met aandachtsgebied Jeugd. Maar ook in het Thuiszittersoverleg, samen met het Samenwerkingsverband VO, om leerlingen die gestrand zijn in de speciale onderwijsvoorzieningen, weer op de rit te krijgen.

→ **Beleidsopgave:**

Voorkomen van schoolverzuim en VSV door investeren in preventie.
Leerplichtambtenaren en consulenten VSV werken vanuit Integrale Gebiedsteams opgabegericht mee vanuit knooppunten in scholen.

Regionaal Programma VSV en Kwetsbare Jongeren

VSV kent ook een regionale preventieve opgave. De Rijksoverheid heeft daartoe een Regionaal Programma VSV en Kwetsbare Jongeren goedgekeurd, opgesteld door de centrumgemeenten en de schoolbesturen VO en Mbo in RMC-regio 39 (Zuid-Limburg). In dit programma is een pakket maatregelen opgenomen, dat gericht is op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, dat in Zuid-Limburg randstedelijke proporties heeft aangenomen, als uitvloeisel van de op meerdere beleidsterreinen onderkende meervoudige achterstandssituatie bij veel lage SES-gezinnen⁶ in ons gebied. In schooljaar 2019-2020 zal een nieuw vierjarig Regionaal Programma VSV worden voorbereid, waar de lokale Maastrichtse situatie nadrukkelijk in wordt meegenomen.

→ **Beleidsopgave:**

Opstellen van een nieuw Regionaal Programma VSV en aandacht voor kwetsbare jongeren en afgestemd op de lokale situatie in Maastricht.

---

6 De Sociaal Economische Status (SES) staat voor de positie van mensen op de maatschappelijke ladder. Die positie ontstaat uit een combinatie van materiële omstandigheden, vaardigheden, capaciteiten, kennis en het sociale netwerk van mensen.

Eerste Opvang Anderstaligen (EOA)

Binnen de gemeentelijke leerplichttaken zijn ook de asielzoekerskinderen op de Eerste Opvang Anderstaligen (EOA) een doelgroep die speciale aandacht blijft vragen in de toekomst. (Voorheen werd dit de ISK, de Internationale Schakel Klas, genoemd.) Traumaverwerking uit oorlogsgebieden, het wennen aan taal en cultuur in Nederland, problemen met het onderwijsaanbod, staan het volgen van onderwijs in de weg.

Na een traject van maximaal twee schooljaren wordt per leerling bekeken wat de beste plaats in het Nederlandse onderwijs is. Dit kan zijn doorstroom naar het voortgezet onderwijs, MBO of inburgeringscursus. Bij sommige leerlingen wordt meegekeken naar een plekje op de Nederlandse arbeidsmarkt. De EOA/ISK gaat per schooljaar 2019-2020 op in het NOVO-college gevestigd aan de Bemelergrubbe.

→ **Beleidsopgave:**

Het NOVO-college (Voorheen EOA/ISK) verzorgt de eerste opvang van anderstaligen en schakelt deze leerlingen door naar andere reguliere vervolgopleidingen. De gemeente is hierin huisvestingsplichtig en levert eventuele aanvullende ondersteuning/zorg.

Nieuwe permanente AZC

Het nieuwe permanente AZC aan de François de Veijestraat wordt naar verwachting van het COA medio 2020 in gebruik genomen. Deze locatie zal een capaciteit krijgen van maximaal 720 plekken; zijnde maximaal 650 bewoners, inclusief 40 plekken AMV-opvang. Ter vergelijking: de huidige opvang van het AZC heeft 230 plekken en een maximale personele bezetting van circa 175, waarvan maximaal 34 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers). Bij de instroom moet uiteraard het onderscheid gemaakt worden tussen niet-statushouders in het AZC die tijdelijk een onderwijsvoorziening bezoeken en de bewoners die een status hebben ontvangen en die wachten op een woning.

Ten aanzien van het nieuwe AZC is er qua instroom van bewoners in het algemeen vanaf de opening medio 2020 een lichte groei te verwachten. Het is echter, zoals tot op heden ook het geval is, moeilijk te voorspellen hoe de instroom zal verlopen. Het zal in de praktijk waarschijnlijk een geleidelijke instroom zijn. Aanvullend is de kans groot dat Maastricht opnieuw wordt aangemerkt als AMV-regio; dit zal sowieso impact hebben op de scholen in zijn algemeenheid.

2.5. Campus Special Needs

Consequenties

Onderwijs PO en VO zo inclusief als mogelijk inrichten, heeft uiteindelijk naar twee kanten toe consequenties. In het reguliere onderwijs moet de basisondersteuning op orde zijn en zelfs grondig versterkt worden met aanvullende deskundigheid vanuit het samenwerkingsverband (zeg: speciaal onderwijs) en vanuit de gemeentelijke voorzieningen. En regulier moet ook de huisvesting van kindcentra en scholengemeenschappen qua voorzieningen ingericht zijn om onderwijs te kunnen geven aan kinderen met special needs. De speciale onderwijsvoorzieningen nemen in omvang af. Nominaal door de ontgroening/krimp, maar juist ook door de verplaatsing van kinderen naar de reguliere setting van kern-IKC's en Maatwerkvoorzieningen VO.

Deze krimp van SO en VSO heeft wederom twee gevolgen. Als scholen te klein worden, zijn zij steeds minder in staat om de nodige expertise aan boord te houden en de onderwijsorganisatie (betaalbaar) draaiende te houden. Als een deel van de leerlingen verhuist naar een reguliere setting verdicht de leerlingenproblematiek van de achterblijvers en is er juist meer expertise op locatie nodig.

Nieuwe onderwijskaart Zuid-Limburg

Met andere woorden, inclusie heeft de vraag opgeworpen hoe om te gaan met het in stand houden van de voorzieningen voor speciaal onderwijs in een goede spreiding over Zuid-Limburg. Zowel het in stand houden van inhoudelijke expertise en die kunnen spreiden over reguliere voorzieningen, als het in stand houden van een aantal voorzieningen voor speciaal onderwijs die regionale taken kunnen vervullen door het concentreren te voorzieningen. Deze ontwikkeling wordt regionaal opgepakt en vormgegeven in een nieuwe onderwijskaart Zuid-Limburg door het Regionaal Platform Onderwijs.

→ **Beleidsopgave:**

Opstellen van een nieuwe Onderwijskaart Zuid-Limburg.

Vernieuwing VO

Gemeente en het Voortgezet Onderwijs richten het onderwijs samen opnieuw in. Zowel inhoudelijk/vernieuwend (gepersonaliseerd en inclusief), als qua spreiding en huisvesting. Een economisch vitale en lerende stad heeft een state of the art voortgezet onderwijs nodig, dat ook aansluit, met name in het beroepsonderwijs, bij de Europe regionale en lokale arbeidsmarkt. Daarbij telt iedere leerling mee, ook de kwetsbare leerling uit Praktijkonderwijs, Voortgezet Speciaal Onderwijs, Vmbo en asielzoekers en mag er niemand uitvallen als voortijdig schoolverlater. Samen met de gemeente moet daarvoor ook in het VO de basisstructuur versterkt worden met professionals WMO, JGZ en Jeugdzorg.

Locaties Speciaal onderwijs

Maastricht kent nu vier locaties voor speciaal onderwijs:

- de Mytylschool De Maasgouw (in een fusieproces met Adelante)
- de Mariënwaard (Speciaal basisonderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs),
- Frans van de Laarplein (Voortgezet Speciaal Onderwijs) en
- Porseleinstraat (Speciaal Onderwijs).

Het Praktijkonderwijs (regulier onderwijs) wil verhuizen van Maastricht-West naar -Oost, dichterbij de toekomstige beroepscolleges (IHP-VO), waar 50% van de bovenbouwleerlingen naar doorstroomt. De beleidslijn is om naast De Maasgouw de overige SO en VSO-voorzieningen die overblijven te concentreren in een Campus Special Needs (CSN) in Maastricht-West aan de Porseleinstraat en Terra Nigrastraat.

→ **Beleidsopgave:**

Concentreren van SO- en VSO-voorzieningen in een CSN, die ook als uitvalsbasis dient voor de expertise die ambulant ingezet wordt naar kindcentra en maatwerkvoorzieningen.

Adaptief leerlingenvervoer

Direct verbonden met de vraagstukken van inclusie en concentratie van voorzieningen voor speciaal onderwijs, is het in een Gemeenschappelijke Regeling georganiseerde Leerlingenvervoer op schaal Maastricht-Heuvelland. Conform verordening vervoert de gemeente leerlingen naar en van school. Meer inclusie kan betekenen dat vervoersbewegingen afnemen (thuis nabij naar school). Een andere (regionale) spreiding van voorzieningen kan leiden tot andere en of langere vervoersbewegingen. Uitdaging zal zijn om het leerlingenvervoer adaptief mee te laten bewegen met de beleidsuitgangspunten van passend onderwijs/ inclusie.

→ **Beleidsopgave:**
Inrichten van adaptief leerlingenvervoer⁷.

Campus Special Needs

De Campus Special Needs wordt zowel Expertisecentrum voor speciaal onderwijs alsook home en uitvalsbasis voor de specialisten die ambulante aan het werk gaan ter ondersteuning van kinderen met special needs in de reguliere setting van Kern-IKC's en Maatwerkvoorzieningen VO.

Op de schaal van Zuid-Limburg maken onderwijs- en gemeentebestuurders een nieuwe Onderwijskaart ter spreiding van de noodzakelijke voorzieningen.

---

7 Hierbij wordt gezocht naar mogelijkheden om de leerling naar de meest passende school te vervoeren in plaats van het uitgangspunt naar de dichtstbijzijnde school. Een dergelijke vorm van 'adaptief leerlingenvervoer' past niet binnen de huidige verordening Leerlingenvoervoer, maar kan op basis van onderwijswetgeving wel. Hierbij wordt een integrale oplossing gezocht vanuit de vervoersbewegingen in het brede sociale domein.

2.6. Middelbaar Beroepsonderwijs

Arbeidsmarktrelevant aanbod

Krimp en ontgroening hebben inmiddels ook het Middelbaar Beroepsonderwijs (Mbo) bereikt. Citaverde verkent de mogelijkheden hoe haar opleidingen in Maastricht overeind te kunnen houden. Arcuscollege en Leeuwenborgh opleidingen zijn inmiddels gefuseerd tot het VISTA college.

Ook in het Mbo is schaalvergroting, herinrichting en spreiding van opleidingen nodig om het onderwijs doelmatig te kunnen inrichten met een arbeidsmarkt-relevant aanbod van opleidingen, met de ambitie om de doorstroom naar het Hbo te verbeteren.

→ **Beleidsopgave:**

Overeind houden van voor de lokale en Euregionale arbeidsmarkt relevante beroepsopleidingen in Zuid-Limburg.

Doorgaande leer- en zorglijnen

In het kader van doorgaande leer- en zorglijnen is het Mbo een belangrijke partner voor de gemeente en het voortgezet onderwijs. De aantrekkelijkheid van het Vmbo is landelijk, maar zeker in Maastricht, afgenomen. Naast de maatschappelijke herwaardering van maakwerk en vakmanschap vragen krimp en imago-verbetering om een herinrichting van de Vmbo-bovenbouw. Daartoe wil het voortgezet onderwijs in Maastricht het liefst aansluiten bij de beroepsopleidingen in de stad om in samenwerking met het bedrijfsleven doorgaande vakmanschapsroutes en technologieroutes in te richten met perspectief op werk, in **beroepscolleges**. Een perspectief bieden aan leerlingen via beroepspraktijkvorming in het bedrijfsleven helpt mogelijk om het imago van het beroepsonderwijs te verbeteren en de lokale economische groei niet te laten stagneren door een gebrek aan goed opgeleide jonge arbeidskrachten.

→ **Beleidsopgave:**

Inrichten van vier Beroepscolleges VMBO-MBO lokaal en doorstroom naar Mbo-bovenbouw regionaal.

Mbo-knooppunten

Vanuit het zorgperspectief passend onderwijs en jeugdhulp, is het zaak ook de zorglijn door te trekken naar het beroepsonderwijs. Het adequaat (kunnen) inrichten van mbo-knooppunten is hiertoe van belang.

→ **Beleidsopgave:**

Inrichten knooppunten in Beroepscolleges en Mbo.

Kwetsbare leerlingen

In het Mbo, aan de rand van Leerplicht/Kwalificatieplicht en de kwetsbare overgang naar 18 jaar, manifesteert zich ook het meest nadrukkelijk het fenomeen voortijdig schoolverlaten. Jongeren die de opleiding willen verlaten zonder dat zij een startkwalificatie (minimaal niveau Mbo-2) hebben behaald. Dit raakt aan de gemeentelijke wettelijke taak Leerplicht/RMC, om met bewust aanwezig zijn op het ROC, het schoolverzuim en ziekteverzuim in te dammen en voortijdig schoolverlaten te voorkomen (VSV). Een taakstelling die steeds meer ingeweven zal worden in het Knooppunt.

De maatregelen, genoemd bij het VO, die vallen onder het Regionaal Programma VSV, worden doorgetrokken in het Mbo. Bij het vaststellen van dit Regionaal Programma VSV met het rijk, werd voor deze periode een nieuwe doelgroep toegevoegd. De zogenaamde 'kwetsbare leerlingen', leerlingen met een redelijk grote afstand tot de arbeidsmarkt. Leerlingen uit het Praktijkonderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs die eerder niet tot de VSV-doelgroep behoorden, omdat zij niet werden opgeleid voor een startkwalificatie. Met het wegvallen van de Wajong en de Sociale Werkplaatsen, moeten deze jongeren echter zo veel mogelijk naar de reguliere arbeidsmarkt of vervolgopleidingen worden gebracht (Sociaal Akkoord). Belangrijk is ook om te voorkomen dat bij een overstap van deze jongeren naar de Mbo1-Entreeopleiding zij bij uitval aldaar alsnog in de VSV-cijfers opduiken.

Programmalijs VOORdeel&Vervolg

De Programmalijs VOORdeel&Vervolg, waarin bedrijfsleven, overheden en onderwijs (Pro/VSO, Vmbo en Mbo) samenwerken om training, scholing, zorg en begeleiding vorm te geven in zogenaamde pilots, die gekoppeld zijn aan zowel de vraag uit de arbeidsmarkt (ondernemers) als aan kwalificatiedossiers Mbo, of daarvan afgeleide beroepscertificaten. De MTB en andere (gemeentelijke) organisaties kunnen hierbij een leerwerk omgeving bieden waarin leerlingen zich verder kunnen ontwikkelen.

→ **Beleidsopgave:**

Bevorderen van doorlopende leerlijnen Pro/VSO, Vmbo en Mbo en het voorkomen van voortijdig schooluitval in het Mbo. Versterken van de Programmalijn VOORdeel&Vervolg.

Volwasseneneducatie

Het Mbo is ook een belangrijke partner voor gemeenten bij de Volwasseneneducatie op basis van de bij hun opgebouwde expertise en infrastructuur. Hierbij horen afspraken over meer flexibele instroommomenten. Naast NT-2 als tweede-taalverwerving voor asielzoekers is een aanpak voor laaggeletterden in het kader van armoedebeleid steeds belangrijker geworden. Samen moeten wij ons voorbereiden op de Inburgering die als taak op korte termijn terug zal keren naar de gemeenten, met als voordeel de al aangehaalde koppeling tussen inburgeren, taal leren en een vak leren en de daarvoor aanwezige expertise in het Mbo.

→ **Beleidsopgave:**

Versterken van de infrastructuur Volwasseneneducatie ten behoeve van aanpak laaggeletterdheid en versterken van taalonderwijs, inburgering en beroepsopleidingen.

Mbo strategische partner

Het Mbo is voor de gemeente een van de strategische partners in haar onderwijsbeleid. Krimp en ontgroening moet het hoofd geboden worden, inclusie moet bevorderd worden, iedere deelnemer telt daarbij, niemand mag uitvallen of voortijdig afhaken, alles gericht op dat ultieme doel: economische zelfstandigheid voor de deelnemers en aansluiten bij de vraag van de lokale arbeidsmarkt.

2.7. Hoger Onderwijs

Internationale kennisstad

Maastricht heeft zich ontwikkeld als internationale kennisstad, complete cultuurstad en internationale ontmoetingsstad. Maastricht maakt deel uit van een duurzame, internationaal georiënteerde kenniseconomie waarin voor burgers banen op alle niveaus bereikbaar zijn. Daartoe presenteert zij zich samen met Zuidoost Nederland (Brainport) en de Economische Samenwerking Zuid-Limburg (ESZL) nationaal en internationaal als één kennisregio.

Topsectoren

Specifiek voor Maastricht liggen kansen in de Leisure, Life Sciences en Health en in combinatie met andere sectoren. De Brightlands Chemelot Campus en de Maastricht Health Campus hebben daarin een bijzondere positie en worden sterk geprofileerd binnen de regio, zodat zij de internationale concurrentie aankunnen.

Versterkte en gebundelde aandacht voor deze topsectoren heeft een positief effect op de totale werkgelegenheid van de (Eu)regio, vergroot de (Eu)regionale innovatiekracht en opent als het ware de grenzen. Dit komt omdat er geheel nieuwe combinaties en dwarsverbanden ontstaan met het bestaande MKB en nieuwe allianties met kennisinstellingen over de grenzen heen. De grote MKB - van oudsher de maakindustrie- en kennisinstellingen vervullen in de innovatie een sleutelpositie. In hun zoektocht naar innovatie hebben zij wereldwijd contacten maar zoeken zij vooral naar partners en personeel in de nabijheid. Vanuit de grote MKB ontstaan nieuwe bedrijvigheid en daarmee werkgelegenheid. Dat laatste kan ook bestaan uit minder kennisintensieve werkgelegenheid. Met name bedrijven in het onderhoud, beveiliging en schoonmaak zijn afhankelijk van de groei van dit soort bedrijvigheid, willen zij zelf ook kunnen groeien.

Verbinding onderzoek, onderwijs, bedrijvigheid, kunsten

Niet alleen ten aanzien bovengenoemde (top)sectoren is er sprake van een intensieve relatie tussen onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Er zijn steeds meer plekken waar de verbinding tussen onderzoek, onderwijs, kleinschalige bedrijvigheid/ambacht, kunsten en educatie (creatieve industrie) gelegd worden en ook letterlijk in de stad te vinden zijn. Denk bijvoorbeeld aan het Sphinxkwartier en de Tapijnkazerne.

Innovatieve omgeving

Maastricht is een internationale universiteitsstad. De huidige en te verwachten groei van het aantal studenten van de Universiteit Maastricht geeft de kennis-economie een stevige impuls. Door de ontwikkeling van nieuwe opleidingen bij Zowel Zuyd als de UM op bachelor- en masterniveau, postacademisch onderwijs, bedrijven- en opleidingscentra (expertisecentra), nieuwe vormen van onderwijs en onderzoek zwaartepunten samen met het bedrijfsleven en andere kennisinstellingen in de regio, ontstaat een innovatieve omgeving waarin hoogwaardige bedrijvigheid, ondernemerschap en spin-offs groeien. De onderwijsinstellingen zijn hiervoor zelf aan zet.

Het bedrijfsleven is nauw betrokken bij de opleiding en bij de om- en bijscholing van (toekomstig) personeel om dit zo goed mogelijk toe te rusten op vereiste competenties en vaardigheden. Initiatieven als Service Centrum Limburg Competent worden verbreed. Daarbij wordt ook gekeken naar gebruik van het aanbod van scholingsmogelijkheden over de grenzen heen. Van bedrijven wordt verwacht dat zij sociaal en maatschappelijk ondernemen en de dialoog met de kennisinstellingen aangaan.

Onderwijsinstellingen bundelen in de regio hun krachten om een meer flexibel en hoogwaardig opleidingsaanbod te kunnen bieden. Ondernemers zijn voldoende gefaciliteerd om internationaal te kunnen ondernemen. Het geloof en de kracht in deze (Eu)regio neemt toe en zorgt voor nieuw elan en dynamiek die weer aantrekkelijk is voor nieuwe kenniswerkers.

Aantrekken van talent in een internationale regio

Maastricht maakt deel uit van een innovatieve regio. Het hoger onderwijs levert een belangrijke bijdrage aan het aantrekken van talent, maar ook om te binden en te verbinden. Een regio die in staat blijkt om krimp om te zetten in een kans en die daarmee op een duurzame wijze aan zijn toekomst werkt en de inwoners perspectief biedt. Een stad waarin het niet alleen prettig wonen en verblijven is, maar waar de huidige en toekomstige bewoner een carrière kan opbouwen in een dynamische (Eur)regio.

Maastricht heeft de nabijheid van de grenzen omgezet in een belangrijk voordeel: een stad waar de meertaligheid van haar burgers en de nabijheid van native speakers een belangrijke vestigingsfactor is geworden en waar burgers juist veel meer kansen op werk hebben door de economische dynamiek van een grensregio. De groep van internationale kenniswerkers voelt zich thuis in een stad die door de vele faciliteiten, openheid en door haar grensligging véél meer internationaal perspectief biedt dan veel andere steden.

→ **Beleidsopgave:**

Kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties spannen zich op eigen wijze in om talent te boeien en binden aan de stad.

Maatschappelijke opgaven

Door de groei van de werkgelegenheid en tegelijkertijd de focus van de kenniseconomie op een duurzame verbetering van de gezondheid zijn burgers overtuigd van het nut en noodzaak van deze ambitie en heeft dit draagvlak. Een draagvlak waarop nu de Trendbreuk Gezondheid op gestoeld kan worden en wetenschappelijk onderzoek (o.a. Academische Werkplaats Publieke Gezondheid) de basis vormt onder de activiteiten zoals geschetst in PO en VO.

Het hoger onderwijs kan middels zogenaamde living labs oplossingen zoeken/creëren voor diverse maatschappelijke opgaven. Denk daarbij aan gezondheid, maar ook aan thema's als duurzaamheid en circulaire economie of toegepast onderzoek (o.a. ITEM). Hierin kan de kruisbestuiving gezocht worden met de grote opgave rondom inclusie en passend onderwijs in het PO, VO en speciaal onderwijs.

→ **Beleidsopgave:**

Gemeente maakt gebruik maken van kennis en kunde van hoger onderwijs voor toepassingen in de stad. Onderwijsinstellingen werken aan grote maatschappelijke problemen op lokale schaal en dragen bij aan het doorgeven en bewaren van cultureel erfgoed.

Studenten en verankering

Studenten zijn gelijkwaardige en gewaardeerde burgers van de stad. Studenten vormen een groot en relatief steeds groter deel van de Maastrichtse bevolking. Het inzetten van kennis en expertise van studenten in de buurten vrijwillig of als onderdeel van het curriculum zorgt voor een betere maatschappelijke verankering.

→ **Beleidsopgave:**

Studenten participeren via vrijwilligerswerk, studieopdrachten en/of -onderzoek in buurten. Gemeente, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties stimuleren en faciliteren vrijwilligerswerk, studie en/of onderzoek in buurten in de stad.

Huisvesting

Het Hoger Onderwijs heeft qua huisvesting een belangrijke beeldbepalende rol in het Maastrichtse stadscentrum. De gemeente heeft geen primaire rol ten aanzien van de huisvesting van het hoger onderwijs, dit in tegenstelling tot de zorgplicht bij het PO en VO. Aantrekkelijke huisvesting waarin het Hoger Onderwijs optimaal kan functioneren, draagt bij aan de aantrekkingskracht van de stad. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol.

3. Matrix

Onderwijsvisie

Gelijkwaardigheid

Talentontwikkeling

Spelen

Gezondheid

Samenwerken

3. Matrix Onderwijsvisie

Beleidsopgaven en kernwaarden in samenhang

Dit hoofdstuk biedt een matrix waarin op basis van de vijf gezamenlijke kernwaarden de beleidsopgaven in samenhang zijn geduid. Deze samenhang van kernwaarden en beleidsopgaven vormen samen de Onderwijsvisie van Gemeente Maastricht. Deze Onderwijsvisie zal worden uitgewerkt in de uitvoeringsagenda Educatieve Agenda Maastricht (EAM).

In de matrix is met kleur de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeente en de partners in kinderopvang en onderwijs in onze stad als volgt aangegeven:

Blauw →
Gezamenlijke opgave

Groen →
Gemeentelijke opgave

Rood →
Kinderopvang /
onderwijsopgave

Kernwaarden →

'Gezamenlijke basis'

1e sterpunt

Gelijkwaardigheid

Doorlopende leerlijnen in een inclusiever onderwijssysteem op weg naar een inclusieve samenleving.

- Iedereen is gelijkwaardig en verdient een gelijke kans om samen te leren en te studeren.
- Partners in kinderopvang, onderwijs en zorg/ondersteuning arrangeren samen onderwijs en zorg, gaan segregatie tegen en bevorderen inclusie.

2e sterpunt

Talentontwikkeling

Waardering van alle talenten. Talentontwikkeling als opstuwende kracht van een gelukkige samenleving.

- Werk vanuit talenten en behoeften van kind/scholier/student
- Benut alle talenten optimaal, zodat iedereen zijn plek vindt in de samenleving, bij kan dragen aan het overwinnen van achterstanden en aan de economische ontwikkeling van de (Eu)regio.

3e sterpunt

Spelen

Een creatieve, lerende en kennis-intensieve samenleving vraagt om doorlopende speellijnen van 0 tot 100. Zonder spel, creativiteit en ondernemen geen beautiful bright minds, zonder bright minds geen Brightlands.

- Schep nieuwe contextrijke leerwerk omgevingen (ecosystemen) waarin alle betrokkenen (dus ook ouders en opvoeders, maar ook bedrijfsleven) creatief en ondernemend kunnen zijn.
- Stimuleer en faciliteer als bestuurders de creativiteit en autonomie van je personeel. Zij moeten de kantelingen realiseren en de juiste samenwerkingspartners zoeken.

4e sterpunt

Gezondheid

Jong beginnen opent het perspectief van een gezonde civil society voor en door iedereen. En leidt tot een trendbreuk in het doorbreken van de reproductie van achterstand en armoede.

- Stimuleer als onderwijsvoorziening (van nul tot nul) de positieve gezondheid van kinderen en jongeren.
- Zorg voor een trendbreuk door inspanningen in het onderwijs (gelijke kansen en passend onderwijs/inclusie) en transformaties in de jeugdhulp en in de jeugdgezondheidszorg te verbinden door middelen te stapelen en te focussen.

5e sterpunt

Samenwerken

Goede samenwerking in 'ecosystemen' leidt tot minder uitval, betere speelleerprestaties, meer voldoening in het lesgeven, meer tevredenheid, meer zelfvertrouwen, meer respect, meer vriendelijkheid, meer inclusie, meer geluk en minder kosten.

- Partners in kinderopvang, scholen voor PO, VO en Mbo en gemeentelijke zorg/ondersteuning werken interprofessioneel samen in knooppunten; zorg en ondersteuning dicht bij het kind en thuis nabij verbeteren hierdoor. Waar nodig leidt dit tot nieuwe organisatievormen.
- Maak van doorlopende lijnen en warme overdracht een vanzelfsprekendheid. Gebruik het knooppunt voor een eventuele gezamenlijke indicatie voor extra zorg/ondersteuning.

Kernwaarden → 'Gezamenlijke basis'	1e sterpunt ★ Gelijkwaardigheid	2e sterpunt ★ Talentontwikkeling	3e sterpunt ★ Spelen	4e sterpunt ★ Gezondheid	5e sterpunt ★ Samenwerken	
Beleidsopgaven → Voor- en vroegschoolse Eduactie	Onderinstroom SO reguleren Passende Kinderopvang ontwikkelen	Het doorontwikkelen en verder uitrollen/uitvoering geven aan de stadsbrede afspraken rondom VVE SO reguleren	Doorontwikkelen (gebruik) gecertificeerd taalprogramma als basis voor spelend leren (o.a. Speelplezier) Doorgaande speel-, leer- en ontwikkelingen uitwerken tussen voorschools en vroegschool	Basisondersteuning op orde zo vroeg, zo preventief en zo integraal mogelijk	Samen duiden en samen doen mét ouders en kind in een zo vroeg mogelijk stadium (preventie) Verknop de expertise van professionals in zogenaamde knooppunten. Betrek pedagogisch medewerkers zo vroeg mogelijk bij de interprofessionele samenwerking in kindcentra, de kinderopvang is onderdeel van het knooppunt in een IKC	Educatieve agenda <ul style="list-style-type: none"> • Stadsbrede afspraken rondom VVE (doorontwikkeling beleidsimplementatieplan VVE 2016) • Aanpassen Verordening kindgebonden subsidie en Verordening VVE-TPO

Beleidsopgaven → Primair Onderwijs	Heterogenere schoolpopulaties om toenemende segregatie tegen te gaan Kinderopvang en onderwijs zijn gelijkwaardige partners in IKC's Doorverwijzingen naar specialistische hulp- en onderwijsvormen laten afnemen.	Inclusie: meer kinderen insluiten in het IKC. Werken aan positieve zelfbeelden van kinderen. Ieder kind is talentvol Taalontwikkeling stimuleren en taalachterstanden bestrijden Euregio Onderwijs: o.a. stimuleren van buurtalen	Met een IHP de vastgoedpositie van gemeente bepalen t.o.v. KO en scholen. Concentratie/robustere eenheden realiseren die passend onderwijs aankunnen Herinrichting scholen (bij nieuwbouw en renovatie) en speelplaatsen en	Verlengde schooldag Positieve gezondheid: IKC van de Toekomst Actualiseren convenant Veilige en gezonde schoolde Toekomst Programma Trendbreuk (gezondheid) Handle with Care	De IKC's dienen als vind- en werkplaats voor het bieden van extra ondersteuning en faciliteren interprofessionele samenwerking. Dit hoeft niet persé in één gebouw. Kinderopvang en school en werken als één team met één pedagogisch plan	Educatieve agenda <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van Integraal Huisvestingsplan Herinrichting Voortgezet Onderwijs • Toepassing BENG en Frisse scholen • Stadsbrede afspraken over investeren in, huren en onderhouden van Kindcentra
---	--	--	---	--	---	---

Kernwaarden → 'Gezamenlijke basis'	1e sterpunt ★ Gelijkwaardigheid	2e sterpunt ★ Talentontwikkeling	3e sterpunt ★ Spelen	4e sterpunt ★ Gezondheid	5e sterpunt ★ Samenwerken	Educatieve agenda <ul style="list-style-type: none"> • Toon je Talent VO • Jongeren op Gezond gewicht (JOGG) • Natuur- en milieu-educatie • Bewegend Leren • Wiekentschool • Burgerschapszin • Natuur- en milieu-educatie • STEMM II (Technologie en ontwerpen en programmeren)
Beleidsopgaven → Primair Onderwijs (vervolg)	Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid (GOAB)	Leren en delen in de Gelijke Kansen Alliantie ministerie OCW Stimuleren cultuur-educatie en -partipatie Stimuleren technologie en ontwerpen en programmeren op school Stimuleren natuur- en milieueducatie	Zorg voor voldoende tijd, middelen en mandaat voor professionals. Creatief zijn in samenwerkingsvormen KO (markt) en school (publiek)	Doorontwikkelen bewegend leren	Vaste ketenpartners werken samen in Knooppunten Spilfiguren organiseren en ontwikkelen het knooppunt door Verbeter de interprofessionele samenwerking Kern-IKC's hebben de basis op orde, maken inclusie waar en ondersteunen satelliet-IKC's Gemeentelijke inzet vanuit Integrale gebiedsteams (IGT) Nauwe aansluiting bij voorliggend veld via Sociaal Team / Krachtenbundeling	

Kernwaarden → 'Gezamenlijke basis'	1e sterpunt ★ Gelijkwaardigheid	2e sterpunt ★ Talentontwikkeling	3e sterpunt ★ Spelen	4e sterpunt ★ Gezondheid	5e sterpunt ★ Samenwerken	
Beleidsopgaven → Voortgezet Onderwijs	<p>Realiseren van drie scholengemeenschappen met een breed onderwijsaanbod van Vmbo-basisberoeps tot en met Vwo op elke school</p> <p>Waarborgen Openbaar Onderwijs (openbare toegankelijkheid)</p> <p>Segregatie verminderen door alle leerlingen na groep 8 te ontvangen op alle brede scholengemeenschappen</p> <p>Tweejarige brugperiode in-richten om determinatie te verbeteren en opwaartse druk te verminderen op elke school</p> <p>Maatwerkvoorzieningen kort en lang (passend onderwijs) op elke school inrichten om inclusie te bevorderen.</p> <p>Maatwerk in NOVO-college (EOA; ISK) voor statushouders/vluchtelingen</p>	<p>Alle leerlingen (van VSO/PrO tot gymnasium) doen ertoe en worden toe geleid naar vervolgopleiding en/of een plek op de arbeidsmarkt (kwetsbare jongeren)</p> <p>Soepele op- en afstroom binnen de scholengemeenschappen realiseren</p> <p>Versterkt vreemde talen onderwijs (buurtalen)</p> <p>Profiel hoogbegaafdheid</p> <p>Duits in het Vmbo</p> <p>Tweetalig onderwijs</p> <p>Aanpak van verzuim en voortijdig schoolverlaten om geen talent verloren te laten gaan</p> <p>Aandacht voor loopbaanoriëntatie en keuzebegeleiding</p> <p>Aandacht voor non-cognitieve vaardigheden bij leerlingen uit lage SES-gezinnen</p>	<p>Met een IHP Herinrichting VO de vastgoedpositie van gemeente bepalen t.o.v. schoolbestuur</p> <p>Doorgaande speel-, leer- en ontwikkellijnen uitwerken tussen Kindcentra en Scholengemeenschappen</p> <p>Doorgaande leer- en zorglijnen ontwikkelen met vervolgopleidingen</p> <p>Herinrichting schoolgebouwen (bij nieuwbouw en renovatie), speelplaatsen en bewegingsonderwijs</p> <p>Innovatieve leerconcepten die uitgaan van eigen keuzes van leerlingen binnen de gebondenheid van school-structuur</p> <p>Ruimte voor docenten om te mogen experimenteren</p>	<p>Veilige en gezonde school (Trendbreuk gezondheid)</p> <p>Aandacht voor duurzaamheid</p> <p>Aandacht voor reproductie van ongezond (seksueel) gedrag</p> <p>Voorkomen tienermoederschappen via voorlichting</p> <p>Preventie middelengebruik en aanpak verslaving</p>	<p>Basis op orde in leerlingbegeleidingsstructuren op school</p> <p>Vormgeven van knooppunten VO met ketenpartners</p> <p>Samenwerken en warme overdracht tussen professionals in knooppunten PO en VO</p> <p>Overdracht van Vmbo-onderbouw leerlingen naar Beroepscolleges MH</p> <p>Gemeentelijke inzet vanuit Integrale Gebiedsteams (IGT) t.a.v. gemeentelijke ondersteuning</p> <p>Samenwerken om goede aansluiting VO-Mbo-arbeidsmarkt te realiseren</p> <p>Voorkomen van schoolverzuim en VSV door te investeren in preventie</p>	Educatieve agenda <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van Integraal Huisvestingsplan Herinrichting Voortgezet Onderwijs • BENG en Frisse scholen • Toon je Talent VO • Jongeren Op Gezond gewicht (JOGG) • Bewegend Leren • Natuur- en milieu-educatie • Regionaal programma VSV • Programma Voordeel & Vervolg • Samenwerking scholennetwerk 'Leren en werken naar vermogen' • Programma VOORdeel & Vervolg

Kernwaarden → 'Gezamenlijke basis'	1e sterpunt ★ Gelijkwaardigheid	2e sterpunt ★ Talentontwikkeling	3e sterpunt ★ Spelen	4e sterpunt ★ Gezondheid	5e sterpunt ★ Samenwerken	
Beleidsopgaven → Campus Special Needs	<p>Scheiding tussen speciaal en regulier onderwijs zoveel als mogelijk opheffen met behoud van benodigde en opgebouwde expertise (V)SO</p> <p>Op weg naar een inclusieve samenleving</p>	<p>Talenten van leerlingen met een beperking of handicap optimaal ontwikkelen, ook richting dagbesteding</p> <p>Zoveel mogelijk leerlingen via Voordeel&Vervolg toeleiden naar werk</p> <p>Zoveel mogelijk leerlingen via Maatwerkclassen toeleiden naar regulier vervolgonderwijs</p>	<p>Opstellen van een nieuwe Onderwijskaart Zuid-Limburg (spreiding SO-VSO)</p> <p>Concentratie voorzieningen (V)SO lokaal</p> <p>Creatieve leer-werkomgevingen realiseren waarin alle leerlingen elkaar kunnen ontmoeten</p> <p>Stimuleren van cultuureducatie in het (V)SO</p> <p>Inrichten van adaptief leerlingenvervoer</p>	<p>Veilige en gezonde school (trendbreuk gezondheid)</p> <p>Aandacht voor gezondheidsrisico's bij de doelgroep</p>	<p>Vormgeven van knooppunten in SO en VSO</p> <p>Vormgeven van doelgroepsarrangementen onderwijszorg</p> <p>Vormgeven van ambulante begeleiding van SO naar Kern-IKC en van daar naar Satelliet-IKC</p> <p>Vormgeven van ambulante ondersteuning van VSO naar maatwerkclassen en via Begeleiders Passend Onderwijs (BPO'ers)</p>	Educatieve agenda <ul style="list-style-type: none"> • Maastrichtse huisvestingsopgave (voortgezet) speciaal onderwijs realiseren in IHP PO en VO • BENG en Frisse scholen • Toon je Talent (V) SO • Programma VOORdeel & Vervolg

Kernwaarden → 'Gezamenlijke basis'	1e sterpunt ★ Gelijkwaardigheid	2e sterpunt ★ Talentontwikkeling	3e sterpunt ★ Spelen	4e sterpunt ★ Gezondheid	5e sterpunt ★ Samenwerken	
Beleidsopgaven → Middelbaar Beroeps Onderwijs	<p>Gelijkwaardigheid voor praktisch en theoretisch gericht onderwijs</p> <p>Naadloze aansluiting tussen vmbo en Havo-onderbouw naar beroepscolleges van vmbo-bovenbouw en Mbo</p> <p>Aansluiten bij Sterkberoepsonderwijs (OCW)</p>	<p>VSO/PrO leerlingen toeleiden naar vervolopleiding en/of een plek op de arbeidsmarkt (kwetsbare jongeren)</p> <p>Praktisch gerichte talentontwikkeling die aansluit bij de vraag van de arbeidsmarkt</p> <p>Imagoverbetering van het beroepsonderwijs</p> <p>Aandacht voor loopbaanoriëntatie en keuzebegeleiding</p> <p>Aandacht voor non-cognitieve vaardigheden bij leerlingen uit lage SES-gezinnen</p> <p>Versterken infrastructuur Volwassenen-educatie</p>	<p>Overeind houden van voor de lokale arbeidsmarkt relevante beroepsopleidingen ZL</p> <p>Experimenteren met regelgeving en financiering om doorgaande leerlijnen Vmbo-Mbo te doen slagen</p> <p>Inrichten van 4 Beroepscolleges in MH, samen met het bedrijfsleven: - Techniek - Zorg&Welzijn - Hospitality/Horeca/Bakkerij - Groen</p> <p>Veel aandacht voor leren in de beroepspraktijk</p> <p>Wijkleerbedrijf in de Zorg</p>	<p>Veilige en gezonde beroepscolleges (Trendbreuk gezondheid)</p> <p>Aandacht voor duurzaamheid</p> <p>Aandacht voor ziekteverzuim</p> <p>Aandacht voor reproductie van ongezond (seksueel) gedrag</p> <p>Voorkomen tienermoederschappen via voorlichting</p> <p>Preventie middelengebruik en aanpak verslaving</p>	<p>Vormgeven van Knooppunten in Beroepscolleges en Mbo</p> <p>Samenwerken met professionals in Knooppunten VO</p> <p>Samenwerken om goede aansluiting VO-Mbo-arbidsmarkt te realiseren</p> <p>Samenwerken met buurgemeenten in realisatie beroepscolleges</p> <p>Samenwerken met centrumgemeenten over spreiding van onderwijs-aanbod Mbo</p> <p>Aanpak van verzuim en voortijdig schoolverlaten om geen talent verloren te laten gaan</p>	<p>Educatieve agenda</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realisatie Beroepscolleges in IHP Herinrichting VO • In stand houden en spreiden relevante beroepsopleidingen Mbo in ZL • Programma Voordeel & Vervolg • Samenwerking scholennetwerk 'Leren en werken naar vermogen.'

Kernwaarden → 'Gezamenlijke basis'	1e sterpunt ★ Gelijkwaardigheid	2e sterpunt ★ Talentontwikkeling	3e sterpunt ★ Spelen	4e sterpunt ★ Gezondheid	5e sterpunt ★ Samenwerken	
Beleidsopgaven → Hoger Onderwijs	Aansluiting HBO- WO op (Eu)regionale schaal	Imago verbetering beeld studenten Zoveel mogelijk leerlingen via Voor- deel&Vervolg toelei- den naar werk	Zorg voor meer Living Labs, academische werkplaatsen Zorg voor een leiden- de rol in de duurzame ontwikkeling van de (Eu)regionale econo- mie Werk aan de oplos- sing van grote maat- schappelijke proble- men op lokale schaal (Maastricht Study, Limbur4you, Blauwe Loper)	Zet in op gezonde leef- patronen ... Voorkom overbelas- ting bij studenten	Betrek het bedrijfsle- ven bij het vormgeven van onderwijs aanslui- tend bij de ontwikke- lingen van de lokale arbeidsmarkt Investeer in Living Labs en broedplaatsen Voer het debat over alle aspecten van een aantrekkelijke studen- tenstad Zet in op Talent binden en boeien	Educatieve agenda <ul style="list-style-type: none"> • Hoger Onderwijs- agenda • Programma Studentenstad • Citydeal • Working on Europe • Regulier overleg op niveau CvB's inzake actuele thema's • Maastricht Branding

4. Bijlage

Wij,

het Maastrichtse

onderwijs.

Naar een

inclusieve sprong

voorwaarts!

Bijlage: Onderwijs narratief

Wij, het Maastrichtse onderwijs. Naar een inclusieve sprong voorwaarts!

De vitaliteit van onderwijs hangt samen met de moed om van tijd tot tijd in de spiegel te kijken, de bevindingen te doorgronden en daarnaar te handelen. Zo bezien bevinden leerlingen, studenten, leraren, ouders, schoolbesturen, lokale overheid, zorgverleners, scholenbouwers, hogere onderwijsinstellingen en (andere) burgers van Maastricht zich in een bijzondere fase.

Op vele fronten is veel in beweging en worden goede punten gehaald.

Maar er is ook het nodige dat anders kan en moet. Denk alleen al aan de perikelen rondom de Vmbo-diploma's in de zomer van 2018, de dreigende tekorten passend onderwijs en jeugdhulp, en de hardnekkige reproductie van ontwikkelingsachterstanden die kan leiden tot toenemende tweedeling.

Fundamentele veranderingen zijn nodig.

Wie met kinderen, leraren en ouders over onderwijs praat wordt daar namelijk niet automatisch blij van. Terwijl juist onderwijs iets is dat een mens blij zou mogen maken.

Dit verhaal gaat over zo'n vreugde.

Succesvol en betekenisvol onderwijs moet het hebben van het enthousiasme van leraren en het vertrouwen van ouders. En van leerlingen en studenten die groeiendeweg ontdekken dat hun talentontwikkeling, burgerschap en bloeiende persoonlijkheid dáár begonnen, in een veilige omgeving als duurzame basis van een inclusieve en weerbare samenleving.

Stel dat we op zoek gaan naar een speelse manier om de wenselijke veranderingen te ordenen. Een 'common ground' waarmee alle betrokkenen uit de voeten kunnen. Is er een beeld dat helder aangeeft waar we samen voor staan en naartoe willen?

In de middeleeuwen werd op de markt van Maastricht vaak gemeten met verschillende en onduidelijke maten. Tot in 1283. In dat jaar werd de Maastrichtse ster ingevoerd als waarmerk voor maten en gewichten die goed waren geijkt.

Stel dat we in ook het onderwijsveld een ster introduceren die laat zien waar we samen voor staan en dat we aan de punten van zo'n Bonte Ster waarden toekennen en die vertalen in concrete uitdagingen.

In het vervolg beschrijven we – in samenspraak met een groot aantal betrokkenen – vijf kantelpunten van zo'n Bonte Ster als leidend beginsel van wenselijke veranderingen in het Maastrichtse onderwijsveld. Per punt schetsen we de toepassing en noemen aanvullende uitdagingen.

1e sterpunt Gelijkwaardigheid

Geen inclusieve samenleving⁸ zonder inclusief onderwijs⁹ op basis van gelijkwaardigheid. We willen zo'n samenleving omdat iedereen ertoe doet, elk talent tot bloei mag komen en iedereen van elkaar kan leren. Een onderwijs dat een verantwoorde afspiegeling is van de samenleving vergroot de kans op toekomstig geluk, verkleint segregatie en draagt bij aan integratie.

Vele wegen leiden tot inclusie. In de Voor- en Vroegschoolse educatie is het zaak tijdig werk te maken van vroegsignalering en integrale hulp. In het primair onderwijs is in Zuid-Limburg in diverse proefprojecten de nodige ervaring opgedaan met aanvullende expertise op de werkvloer. Meer kinderen in een doorlopende lijn optimaal binnen boord houden tegen minder kosten – van curatief naar preventief – is daarbij het devies.

Intussen wordt ook duidelijk hoe zo'n inclusieve speelleeromgeving kan samenwerken met knooppunten¹⁰ van 'drempelloze' professionals die er, als dat nodig is, al zijn. Scholen en knooppunten zijn straks samen verantwoordelijk voor doorgaande lijnen naar het voortgezet onderwijs.

De praktijk van integrale Kindcentra (van 0 tot 12 jaar) als vindplaats en werkplaats, mag ook gelden voor scholengemeenschappen die de diverse vormen van voortgezet onderwijs (Praktijkschool, Vmbo, Havo, Vwo, Mbo) aanbieden onder één dak.

---

8 Inclusie betekent dat mensen met een beperking meedoen in de samenleving, en erbij horen. In een inclusieve samenleving zijn er geen speciale voorzieningen voor mensen met een beperking. Alle voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen en iedereen kan er zelfstandig gebruik van maken.

9 Inclusief onderwijs is onderwijs waarin kinderen vanuit allerlei achtergronden en met én zonder beperkingen samen spelen, werken en leren. Op een toegankelijke school in hun eigen omgeving, die hun ouders hebben uitgekozen, dezelfde school waar ze heen zouden gaan als ze geen handicap hadden. Inclusief onderwijs is open voor iedereen, toegankelijk in alle aspecten en dus met de nodige ondersteuning en zorg waar die nodig is voor optimale ontwikkeling.

10 In de knooppunten wordt het principe van 1G1P1R (één gezin, één plan, één regisseur) gerealiseerd. Afstemming en verbinding van verschillende professies vraagt om aan elkaar knopen, knopen doorhakken en knopen ontrafelen. Niet in loketten en gebouwen, maar op maat in organische dialoog met relevante betrokkenen en deskundigen.

In het algemeen geldt de aanwezigheid van 'kwetsbare' kinderen als een kans: voor die kinderen zelf, en voor andere leerlingen. Aan leerkrachten en andere professionals de uitdaging om heterogene schoolomgevingen in goede banen te leiden.

Essentie van deze kernwaarde:

Doorlopende lijnen in onderwijs als DNA van een inclusieve samenleving (een leven lang leren). Dit geldt ook voor HBO/WO en bedrijfsleven.

- Alle kinderen, scholieren en studenten zijn gelijkwaardig en verdienen gelijke kansen om samen te leren en te studeren.
- Partners in kinderopvang, scholen en zorg/ondersteuning spannen zich optimaal in om samen onderwijs en zorg te arrangeren, segregatie tegen te gaan en inclusie te bevorderen. Dit voorkomt thuiszitten, vroegtijdig schoolverlaten en zware jeugdzorg.

Denk ook aan:

- Geef leraren ruimte om op persoonlijke wijze invulling te geven aan inclusief onderwijs.
- Verander bedreigingen zoals krimp/ontgroening, onderwijstekorten, studiefinanciering, internationalisering en hoge zorgkosten in kansen voor een systeminnovatie.
- Zie het Integraal Huisvestingsplan Kindcentra Maastricht en het Masterplan Herinrichting en Huisvesting Voortgezet Onderwijs Maastricht als kansen voor een wezenlijke inclusieve sprong voorwaarts.
- Praktijkgerichte en theoretisch gerichte leerlijnen dragen gelijkwaardig bij aan de economische ontwikkeling van stad en regio.
- Studenten zijn gelijkwaardige en gewaardeerde burgers van onze stad.
- Werk aan een gezamenlijke basis in het faciliteren van huisvestingsvraagstukken; grijp dit aan voor het behouden van Maastrichts cultureel erfgoed.

★ 2e sterpunt Talentontwikkeling (groeien en bloeien)

Ieder mens heeft talenten, maar talenten die niet worden ontwikkeld vervliegen. Jong beginnen is van groot belang. Gerichte investeringen in voor- en vroeg-schoolse educatie betalen zichzelf dubbel en dwars terug. Zo is bijvoorbeeld berekend dat een pedagoog zichzelf heeft terugverdiend als hij twee kinderen verantwoord aan boord houdt (inclusie).

De wet noemt kennisoverdracht, burgerschap en persoonlijke ontwikkeling als taken van onderwijs. In combinatie met 'een leven lang leren/ontwikkelen' zijn het de doorlopende ruggengraten (van wieg tot graf) van een inclusieve samenleving.

In zo'n inclusief speelleercontinuüm zijn ook ouders, leraren, zorgverleners, ondernemers en anderen voortdurend aan het leren, vooral ook van elkaar. Alle talenten zijn daarbij van waarde. De kanteling van een eenzijdige focus op cijfers naar een waardering van alle vaardigheden en competenties is een belangrijke motor voor inclusie en het (her)waarderen van technische beroepen. In een inclusieve samenleving staan metselaar, chirurg, techneut en CEO gelijkwaardig naast elkaar.

Essentie van deze kernwaarde:

Alles draait om de waardering van alle talenten. Wees daarin talentvol, bewust en creatief. Talentontwikkeling als opstuwende kracht van een gelukkige samenleving.

- Werk vanuit de talenten en behoeften van het kind/scholier/student.
- Benut alle talenten optimaal, zodat iedereen zijn plek vindt in de samenleving, bij kan dragen aan het overwinnen van achterstanden en aan de economische ontwikkeling van de Euregio.

Denk ook aan:

- Heb vroegtijdig oog voor talent.
- Zie de tweejarige brugperiode en maatwerkplekken in het voortgezet onderwijs als instrument van inclusie, voorkomen van uitval en een betere 'talentregie'.
- Investeer in kunst, cultuur, sport en bewegen, en buurtaalonderwijs.
- Wees begaafd in de omgang met hoogbegaafdheid.
- Besef dat 'aandoeningen' als dyslexie, autisme en adhd boordevol vaak onbegrepen talent kunnen zitten. De-medicaliseer!
- Bind talent aan de regio. Denk aan ondernemerschap in het curriculum.
- Verdiep de betekenis van arbeidsparticipatie voor het welzijn en de gezondheid van burgers en het belang van de match met de vraag van de lokale en Euregionale arbeidsmarkt (loopbaanbegeleiding en loopbaanoriëntatie).
- Denk na over de plaats van de leraar in onze samenleving en de betekenis van respect en vertrouwen voor zijn/haar autonomie en autoriteit. Investeer in leraarschap.

★ 3e Sterpunt Spelen

Tijdens een bezoek aan een schakelklas zag de burgemeester van de Maastricht een bonte groep kinderen in de weer met blokken. Het waren kinderen waarvan je, met een oude bril op, kon voorzien dat ze terecht zouden komen op scholen van diverse denominaties, gradaties en kwalificaties. Toen de burgermoeder vroeg wat de kinderen aan het doen waren, antwoordden ze spontaan in koor: ‘Wij zijn samen aan het spelen!’

Dat beeld van kinderen die samen spelen in de bouwhoek is een hoeksteen van een gezonde pedagogische infrastructuur. Kinderen moeten samen kunnen spelen. Ongeacht intelligentie, rugzakjes, religie, afkomst, temperament en sociaaleconomische achtergrond moeten ze optimaal in staat worden gesteld om te doen wat kinderen – en misschien wel alle mensen – willen doen, namelijk hun aard van spelende mens uiteten en ontwikkelen.

In een inclusieve wereld is spelen niet alleen een must voor kinderen, maar ook voor opvoeders, leraren, beleidsmakers, bestuurders en scholenbouwers.

Wij allen bevinden ons in de bouwhoek. Die speelse benadering is ook nodig voor oplossingen voor de grote opgaven van de toekomst die we nog niet kennen.

Essentie van deze kernwaarde:

Een creatieve, lerende en kennisintensieve samenleving vraagt om doorlopende speellijnen van 0 tot 100. Zonder spel geen beautiful bright minds, zonder bright minds geen Brightlands.

- Schep nieuwe leerwerkomgevingen (ecosystemen) waarin alle betrokkenen (dus ook ouders en opvoeders!) creatief en ondernemend kunnen zijn.
- Stimuleer en faciliteer als bestuurders de creativiteit en autonomie van je personeel. Zij moeten de kantelingen realiseren.

Denk ook aan:

- Alle ontwikkeling begint als spel. Houd spelen speels. Maak de genoemde kantelingen niet kapot door regels, scores, competities, overmatige digitalisering. Zoek de speelruimte tussen leefwereld en systeemwereld.
- De stad als apenkooi: met veel groen en (micro)wildernis. Includeer natuur!

- Speel als onderwijs een leidende rol in de duurzame ontwikkeling van de lokale en regionale economie (denk aan Brightlands).
- Lever een bijdrage aan de oplossing van grote maatschappelijke problemen, o.a. ook vertaald naar lokale schaal (denk aan Maastricht Study, Limburg 4you, Blauwe Loper).
- Spelen is kleur, enthousiasme, verrassing, creativiteit. Maak creatieve en open (naar de samenleving gerichte) gebouwen die dat uitstralen.
- Stimuleer bijzondere verbindingen: zoals de praktijkschoolleerlinge van het wijkleerbedrijf in Daalhof die als buddy de 'bloem' is in het leven van een vereenzamende hoogopgeleide bejaarde.
- De school is geen gebouw: leren kan overal.

4e sterpunt Gezondheid

Met de aanpak van positieve gezondheid zijn doorbraken te bereiken in cruciale dossiers zoals armoede, arbeidsparticipatie, zingeving, laaggeletterdheid en gezond oud worden. Positieve gezondheid wijst logisch naar een positief gezond onderwijsveld waarin mismatches (de frituur in de kantine, gebrek aan beweging, etc.) steeds meer tot het verleden behoren. Het inzicht van een gezonde geest in een gezond lichaam is ook van toepassing op het onderwijsveld. Positieve gezondheid wijst de weg naar vitale onderwijsomgevingen als basis voor een gezonde leefstijl voor steeds grotere populaties, met betere leerprestaties en minder uitval. Onderwijs + gezondheid = trendbreuk. Vooral ook in het doorbreken van de reproductie van armoede, laaggeletterdheid en ongezonde leefstijlen.

Jong beginnen met onderwijs en educatie op basis van positieve gezondheid leidt ook op lange termijn tot besparingen in zorgkosten en een betere deelname aan de samenleving en het arbeidsproces.

Essentie van deze kernwaarde:

Jong beginnen opent het perspectief van een gezonde civil society voor en door iedereen. En leidt tot een trendbreuk in het doorbreken van de reproductie van achterstand en armoede.

- Stimuleer als onderwijsvoorziening (van peuter tot universiteit) de positieve gezondheid van kinderen en jongeren.
- Zorg voor een trendbreuk door inspanningen in het onderwijs (gelijke kansen en passend onderwijs/inclusie) en transformaties in de jeugdhulp en in de jeugdgezondheidszorg te verbinden door middelen te stapelen en te focussen.

Denk ook aan:

- Scholen en Kindcentra verspreiden dit positieve virus.
- Zet in op gezonde leefpatronen en voorkom overbelasting van studenten.
- Ontwikkel 'gezond leraarschap'. Streef naar een trendbreuk in de herwaardering van het vak (minder werkdruk, meer eigen talentontwikkeling).
- Investeer in weerbaarheid, veiligheid(sbeleving), gezond burgerschap en preventie.

★ 5e sterpunt Samenwerking

De geschetste beweging naar meer inclusie gaat niet zonder vertrouwde en nieuwe vormen van interprofessionele samenwerking. Incluseren doe je samen en vraagt om ontschotting (ook van middelen) en herijking van bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Samenwerking in de geest van inclusie vraagt om samenwerking in hoogwaardige Kindcentra en brede scholengemeenschappen. Nu al tekent zich af dat interprofessionele samenwerking leidt tot minder doorverwijzingen naar specialistische hulp- en onderwijsvormen. Het versterken van ouderbetrokkenheid is een nadrukkelijk aandachtspunt. Zonder ouders en opvoeders geen inclusie.

De winst van interprofessionele samenwerking reikt veel verder dan het voorkomen van 'uitval' en de kosten van specialisten. We koersen daarmee af op een daadwerkelijke inclusieve samenleving in het teken van een leven lang leren, positieve gezondheid, wederzijds vertrouwen, en een pedagogische infrastructuur en inspirerende speelleeromgevingen (ecosystemen) als voedingsbodem voor het groeien en bloeien van alle betrokkenen. Als er één moment is om daar samen de schouders onder te zetten, dan is het nu. De tijd is er rijp voor en de samenleving vraagt het!

Essentie van deze kernwaarde:

Goede samenwerking leidt tot minder uitval, betere speelleerprestaties, meer voldoening in het lesgeven, meer tevredenheid, meer zelfvertrouwen, meer vriendelijkheid, meer inclusie, meer geluk en minder kosten.

Partners in kinderopvang, scholen voor PO, VO en Mbo en gemeentelijke zorg/ondersteuning werken interprofessioneel samen in knooppunten; zorg en ondersteuning dicht bij het kind en thuis nabij verbeteren hierdoor. Waar nodig leidt dit tot nieuwe organisatievormen.

Maak van doorlopende lijnen en (indien nodig) warme overdracht een vanzelfsprekendheid. Gebruik het knooppunt voor een eventuele gezamenlijke indicatie voor extra zorg/ondersteuning.

Denk ook aan:

Samen duiden, samendoen. Investeer in dialoog, wederzijds begrip, een gedeelde visie en samen leren van professionals.

- Experimenteer met nieuwe rollen voor ouders en opvoeders en zie hen als de belangrijkste samenwerkingspartner.
- Experimenteer met nieuwe rollen van studenten in de samenleving (denk aan Match).
- Ontdek hoe samenwerking kan leiden tot een betere veiligheidsbeleving.
- Betrek het bedrijfsleven bij het vormgeven van onderwijs in Beroepscolleges VMBO-MBO en het HO, aansluitend bij de ontwikkelingen in de lokale arbeidsmarkt.
- Zorg voor inbedding in de regionale en Euregionale ‘dans der schalen’.
- Investeer in Living Labs en broedplaatsen.
- Van studentenstad naar onderwijsstad? Voer hierover het debat en maak het praktisch.
- Ontdek geluk.

De uitdaging staat hiermee op het bord. De Bonte Ster als richtsnoer om de transformaties in goede banen te leiden en ons samen te bekennen tot een gedeelde visie, een gedeeld enthousiasme en een gedeelde praktijk. In het besef dat het vraagt om lange adem, bundelen van krachten, en daadkracht.

Dus niet: projectje hier, projectje daar, hopen op snelle winst.

Maar: een ambitieuze sprong voorwaarts van een kaliber zoals een mens één, hooguit twee keer in zijn leven beleeft. Met als lakmoesproef de vraag of het blij maakt.

Door de gezamenlijkheid een gezicht te geven kunnen we een spel op de wagen brengen dat daadwerkelijk leidt tot een nieuwe pedagogische infrastructuur en een systeminnovatie die de wenselijke ontwikkelingen van de komende decennia ondersteunt.

Dat raakt veel, zo niet alles. Mensen. Attitudes. Betrokkenheden. Gebouwen. Ingebedde speelleeromgevingen die ook beroepsopleidingen, de universitaire wereld en aspecten van het bedrijfsleven en het institutionele veld omvatten. Kortom de ingewikkelde dynamiek van een stad die de moed heeft om over te steken: van Mosa Trajectum naar Mosa Inclusum.

Bij dat oversteken oefenen we onszelf in een constructieve en adaptieve omgang

met de veranderingen in de wereld. Met als leidend beginsel de Bonte Ster van gelijkwaardigheid, talentontwikkeling, de fundamentele betekenis van spelend leren, de grote waarde van positieve gezondheid en de noodzaak van interprofessionele samenwerking. En met een overtuigende Educatieve Agenda om op alle genoemde punten meters te maken en elkaar bij de les te houden, juist ook vanuit het besef dat we van elkaar afhankelijk zijn.

De inclusieve samenleving is een afhankelijke samenleving. Afhankelijk van elkaar, van de natuur, van onze natuurlijke omgeving, van het enthousiasme om er samen iets van te maken en van onze kinderen als dragers van onze toekomst.

De les kan beginnen.

Govert Derix – Maastricht, juni 2019

In samenspraak met:

Joan van Zomeren en Yvonne Stegen (MosaLira), Peter Groos (komLeren), Francis van der Mooren (Suringar), Cansen Candas (SMART), Brigitte Scienizis (MIK), Thessa Paanacker (Samen Spelen), Marian van der Nat (Pinokio), Maria Janssen (Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Limburg), Suzanna Plaice (Envida), Rianne Reijs en Marjon Hulst (GGD), Inge Waterval en Anne van Mulken (Sociale Zaken Maastricht Heuvelland), Guido Beckers en Jack Cortenaar (LVO), Belinda Westera (Praktijkschool, LVO), Ans Pennartz (SWV VO), Ingrid van Ommen (Trajekt), Maurice Dunk en Piet Muijtjens (MKB Limburg), Jeanette van Oosteijen en Ad Smits (Hogeschool Zuyd), Pascal Breuls, Jessica Mesman en Ellen Bastiaens (Maastricht University), Meinhard Gans (Maastricht school of Management), Jos Kusters (Leeuwenborgh), Paul Baeten (Provincie Limburg), Peggy Muijers, Jan Jegers, Gerdie Haasen, Wilma Nicolaes, Carla Wetzels, Irma Bakker en Simone van der Steen (Gemeente Maastricht) en Bert Jongen (wethouder Gemeente Maastricht)